

KÁRTÉRÍTÉSI ÉS BIZTOSÍTÁSI JOG

Az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület elektronikus folyóirata

IV. évfolyam 2. szám – 2022

Beköszöntő

Tanulmányok

- Németh Ferenc: Az általános forgalmi adónak mint kárelemnek a káronszerzés törvényi tilalmával való összefüggésének a történeti megítélése a bírói gyakorlatban
- Bán Dániel: A szállítmányozót terhelő igényérvényesítési kötelezettség és a biztosítót illető megtérítési igény összefüggéseiről

Szemelvények az ítélkezési gyakorlatból

- Máshol nem publikált határozatok
- Publikált határozatok (EuB, BH, ÍH, BDT)

Közlemények, hírek, események

- Egy új nemzetközi magánjogi folyóirat indulásáról: Nemzetközi Magánjogi Évkönyv (Hungarian Yearbook of Private International Law)
- A Pan European Organisation of Personal Injury Lawyers konferenciái
- Az Institute for European Traffic Law konferenciája
- A Magyar Jogászegylet Bank-, Értékpapír- és Biztosítási Jogi Szakágának ülése
- Szakirodalmi ajánló
- Biztosítás és Kockázat c. folyóirat 2022/1-2. száma

Impresszum

Beköszöntő

Ebben a lapszámunkban a biztosításé a főszerep. A közölt két cikk a biztosítást érintő érdekes problémát érint. Közülük is hangsúlyosan ajánljuk tisztelt olvasóink figyelmébe az ÁFA mint kárelem kérdését taglaló tanulmányt azzal, hogy az egy olyan régóta sokat vitatott kérdést jár körül, amely a mai napig sem jutott nyugvópontra. Éppen ezért várjuk érdeklődéssel kollégáink megjegyzéseit, kommentárjait, amelyeknek szívesen adunk helyt következő lapszámunkban. A „Máshol nem publikált határozatok” rovatunkban érdekes kúriai határozat olvasható a tisztességtelen általános biztosítási feltételek témájában. A publikált bírósági határozatok között is találunk figyelemre méltó, a gyakorlatot komolyan érintő döntéseket, pl. a vezető tisztségviselő felelősségéről csődközeli helyzetben, a munkaviszony jogellenes megszüntetése esetén a munkavállalót terhelő kárenyhítési kötelezettségről, az „all risks” –feltétel tartalmáról vagyonszerzési szerződésben, az utazási szerződés pandémia miatti lehetetlenülése kapcsán értékelendő körülményekről, a munkáltató kártérítési felelősségének megállapítása körében a munkavédelmi oktatás jelentőségéről vagy a sérelemdíj és a járadék összefüggéséről, amely döntés azt mondja ki, hogy sérelemdíjat járadék formájában egyáltalán nem lehet megítélni.

Jó olvasást kívánunk!

A Szerkesztőség

TANULMÁNYOK

Németh Ferenc:

ügyvéd, Budapest

Az általános forgalmi adónak mint kárelemnek a kárnszerzés törvényi tilalmával való összefüggésének a történeti megítélése a bírói gyakorlatban

Egy olyan témakörnek az elmúlt 35 év során állandóan változó és alakuló gyakorlatát kísérem meg ezen cikkben feldolgozni és összefoglalni, amelynek igen nagy jelentősége van a biztosítók mindennapi kárrendezési folyamatában. A kérdés egyrészt az, hogy a vitatott szempontok eldöntése levezethető-e a régi és az új Ptk.-ból, figyelemmel a kárnszerzés tilalmának szempontjaira valamint, hogy ehhez feltétlenül szükséges a forgalmi adónak a megfelelő kárfajtába történő elhelyezése. A kérdés ráadásul nemcsak jogi, hanem gazdasági jelentőséggel is bír, hiszen a forgalmi adónak a károsulti oldalon történő feltétel nélküli felszámíthatósága a fekete, de legalábbis a szürke gazdaság nemkívánatos térnövekedését eredményezné a javítóiparban, melynek során ezen adó az esetek igen nagy hányadában nem töltene be a társadalmi funkcióját, mivel nem a költségvetésbe kerülne, hanem a károsultnál maradna.

Mint azonban látni fogjuk a kérdés jogi megítélése az eltelt évtizedek során korántsem volt egységes az ítélkezési gyakorlatban, sőt még a jelenlegi jogi szabályozás letisztultsága ellenére továbbra is előfordulnak eltérő értelmezések.

1. A káronszerzési tilalom jelentősége

[1] Az okozott kár megtérülésének alapvető szempontja a reparációs elv érvényesülése, azaz a károsult olyan helyzetbe hozása, mintha a kár be sem következett volna. Ennek során az in integrum restitutio követelménye a károsultnál megbombolt vagyoni egyensúlynak az eredeti állapot szerinti helyreállítását jelenti. Ebből pedig okszerűen nemcsak az vezethető le, hogy a károsult a teljes kára megtérítésére tarthat igényt, hanem az is, hogy a káresemény előtti állapotnál kedvezőbb helyzetbe sem kerülhet. Ezért a kártérítés mértékének a megállapításánál a károkozás következtében beállott vagyonmódosulást a maguk összességében kell vizsgálni, melynek során a kárból le kell vonni a károkozásból eredő vagyoni előnyöket is, hiszen azokkal a károsult jogalap nélkül gazdagodna. Ahogy Fuglinszky fogalmaz: „A károkozó magatartás hiányában nemcsak a kár maradt volna el, hanem a károkozáshoz esetlegesen kapcsolódó előnyök sem gyarapították volna a károsult vagyonát.”¹

[2] A tilalom azonban nemcsak a károsult szempontjából bír jelentőséggel, hanem értelemszerűen a vagyoni egyensúlyt felborító károkozó oldalán is, akinek jogi érdekeire szintén tekintettel kell lenni, hiszen nem szolgálná a felelőssége mértékéhez igazodó kártérítési kötelezettségét, ha a károsult az ő rovására alaptalanul gazdagodna, azaz a ténylegesen okozott kárnál magasabb összeget kellene megtérítenie.

[3] Ellenkező esetben a preventív célokon túlmenően – főként, ha a károkozó helytállási kötelezettségét felelősség- vagy vagyonbiztosító veszi át – a károk bekövetkezésének véletlenszerűsége mint alapkövetelmény is sérülne, hiszen az a figyelmetlenséget és a könnyelműen hanyag magatartásokat erősítené, a visszaélésszerű esetekről nem is beszélve.

2. Szabályozása

[4] A Magyar Köztársaság Polgári Törvénykönyvéről szóló 1959. évi IV. törvény (rég Ptk.) még kifejezetten nem szabályozta a kérdést, az elv azonban levezethető volt „egyrészt a felelősségi tényállásokban szereplő „kárt okoz” kitételből, amennyiben a kárt az interesse értelmében fogjuk fel, vagyis a károkozó tényleges és azon vagyoni állapota közti különbségként, amely akkor állna fenn, ha a károkozásra nem kerül sor.”² Mint ahogyan annak szempontjait részletesen kidolgozta és le is vezette a régi Ptk.355. §-ából az ítélkezési gyakorlat.

[5] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (új és jelenleg hatályos Ptk.) azonban már normaszövegbe is foglalta ezen szempontot, a 6:522. § (3) bekezdése szerint ugyanis „a kártérítést csökkenteni kell a károsultnak a károkozásból származó vagyoni előnyével, kivéve, ha az, az eset körülményeire tekintettel nem indokolt”. A szabályozás lényegéből következően csak a károkozásból származó vagyoni előnyöket kell a kártérítési összegből levonni, de továbbra is csak azokat az előnyöket, amelyek okozati összefüggésben vannak a károkozó magatartás és a kár bekövetkezése között: pl. azon ellenérték, amely nem a felelős személytől folyik be (surrogatum) vagy azok a megtakarítások (elmaradó kiadások, költségek), maradványok, amelyek a károkozás folytán állnak elő (residuum).

3. Az általános forgalmi adó mint kárelem alapvető kérdése

[6] A káronszerzés lehetőségének egyik leggyakrabban előforduló tipikus esetkőre pedig éppen az általános forgalmi adó, amely a mai napig a Kúria kivételével nem esik egységes megítélés alá az ítélkezési gyakorlatban, annak ellenére, hogy immár több mint egy évtizede kifejezetten törvényi szinten is szabályozták, bár korábban is levezethető volt a Ptk. szabályaiból. Ez pedig – tipikusan a kötelező gépjármű-

¹ Fuglinszky Ádám: Kártérítési jog, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2015. 775. o.

² Boronkay Miklós: A káronszerzés tilalma az új Polgári Törvénykönyvben (PJK, 2007/6., 22-25.o.)

felelősségbiztosítás alapján történő kárrendezés során felmerülő – azon kérdés, hogy a károsult a balesetben sérült gépkocsijának javítási költségén túlmenően igényt tarthat-e az általános forgalmi adó összegére abban az esetben is, amennyiben számla kiállítására nem kerül sor, vagy a károsult maga javítja meg a járművét. Azaz az ÁFA automatikusan minden esetben a kár részének tekintendő-e vagy nem.

3.1. Az első 17 év gyakorlata

[7] Magyarországon a rendszerváltás előtt az általános forgalmi adóról szóló 1987. évi V. törvénnyel került bevezetésre a gazdasági társaságok által termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás után fizetendő általános forgalmi adó intézménye, 1988. január 1-jén kezdődő hatálybalépéssel, amely így értelemszerűen kihatott a gépjárműjavító iparra is, az általuk végzett szolgáltatásnyújtás vonatkozásában.

[8] Amíg ez nem érintette a vagyonszerzési szerződéseket – hiszen azokban a biztosítók kizárhatták az ÁFA-fizetési kötelezettségüket javítási, helyreállítási költséget igazoló számla hiányában –, addig azonban új helyzet elé állította a felelősségbiztosítók kárrendezését, hiszen folyamatos viták tárgyát képezte azon eljárásuk, hogy a kárnszerzés tilalmára hivatkozva azon esetekben, ahol a károsult számla hiányában csupán kalkuláció alapján igényelte a javítási költséget, csak a nettó költséget voltak hajlandóak megfizetni. A károsultak az általuk indított perekben elsődlegesen arra hivatkoztak, hogy a javítási költség szerves része az ÁFA, és amennyiben azt nem kapják kézhez, úgy a javítást nem tudják elvégezni, hiszen nekik kellene a javítónál megelőlegezni az általános forgalmi adót. Az eljáró bíróságok több mint másfél évtizeden keresztül egységesen helyt is adtak a kereseteknek. Az ítéleti indoklások azonban általában nem terjedtek túl azon az állásponton, hogy az ÁFA attól függetlenül, hogy ténylegesen megfizették-e vagy sem, mindenképpen a kár része, melyre a károsult igényt tarthat, hiszen a teljes kártérítés elve csak ily módon valósul meg. *„Az alperesnek a károsult teljes kárát kell megtérítenie, amely magában foglalja az általános forgalmi adót függetlenül attól, hogy a károsult a gépkocsiját megjavíttatta-e vagy sem.”* (PKKB 1.P.90.323/2003., Fővárosi Bíróság 61.Pf.630.954/2004.) Mint ahogy a szakirodalomban is található volt olyan álláspont, amely szerint az áfatartalom a javítási költség elválaszthatatlan része, és ezért a károkozó kártérítési kötelezettségének erre is minden esetben ki kell terjednie.³

[9] Ezen álláspontot elfoglaló ítéletekből azonban rendszeresen hiányzott annak a kifejtése, hogy „miért” elválaszthatatlan része a kárnak, és ennek hiányában még az is kérdésessé tehető volt, hogy a bíróságok az indoklási kötelezettségüknek a törvényben előírtak szerint eleget tettek-e, hiszen a kérdés lényegére nem adtak kellően indokolt választ.

[10] Azon ritka esetekben pedig, ahol a felelősségbiztosítók által erőltetett bővebb kifejtéssel is találkozni lehetett, olyan szempontok kerültek kifejtésre, melyeket az alábbi indoklás is szemléltet: *„Az általános forgalmi adóval kapcsolatos alperesi fellebbezés vonatkozásában a másodfokú bíróság rámutat továbbá arra, hogy a bírói gyakorlat szerint is, a Ptk.339. §-ára alapított kárigények esetén és így a gépjármű kötelező felelősségbiztosítás körében is, a biztosító még azon az alapon sem csökkentheti a javítási költség címén kifizetett összeget az áfa összegével, hogy ha a károsult az áfa visszaigénylésére jogosult”* (EBH. 2004.1032.). Egy másik ügyben a részletes indoklás így szólt: *„A Ptk. 360. § (1) bekezdése szerint ugyanis a kártérítés a károsodás bekövetkeztekor nyomban esedékes. A károsult kára nem vitathatóan a káresemény időpontjában keletkezik és nem a javítás elvégzésekor, illetve a javítási számla kifizetésekor, továbbá nem függhet attól a jövőbeni eseménytől sem, hogy később a károsult elvégezteti-e a javítást. Ezen túlmenően nem csak szakszervizben javíttathatja a károsult a sérült gépkocsit, saját döntésétől függően akár saját kezűleg is elvégezheti a javítást, ebben az esetben is a szakszervizi javítási költség általános*

³ Köles Tibor: Polgári Jog, Kommentár a gyakorlat számára, cserelapos kiadmány, II. kötet (szerk.: Petrik Ferenc) HVG ORAC, Budapest, 2002. 634/2.

forgalmi adóval növelt összegére tarthat igényt a károkozótól és a biztosítótól is. A kár összege ugyanis az az összeg, amennyiért szakszervizi körülmények között a gépjárművet meg tudná javíttatni. ... Amennyiben tehát a kár a javítási költséggel fejezhető ki, az nem csökkenthető az általános forgalmi adó összegével akkor sem, ha a károsult a gépkocsit meg sem javíttatja, vagy a javítást számla nélkül végezteti el, mert a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés nem függ a későbbiekben elvégzett javítás módjától. A károsult ugyanis nem köteles megjavíttatni a sérült vagyontárgyat, a kártérítési összeget akár másra is elköltheti, ebből a szempontból tehát a károsultak között különbséget tenni nem lehet. A javítási költséghez tapadó általános forgalmi adó tehát a fentiekre tekintettel a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés része és nem tekinthető a vagyoni hátrány csökkentéséhez szükséges egyéb költségnek. Az alperesi álláspont alkalmazása esetén ugyanis sérülne a teljes kártérítés elve ... a károkozók ugyanis bármilyen vagyontárgy esetén csupán akkor lennének kötelesek az általános forgalmi adó megtérítésére, ha a vagyontárgy javítása megtörtént és arról számla is rendelkezésre áll. ... Az a kérdés pedig, hogy egy szolgáltató ad-e a javításról számlát és így ténylegesen befizetésre kerül-e az általános forgalmi adó összege, a bíróság által vizsgálandó kártérítési jogviszony körén kívül esik, figyelemmel arra is, hogy az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi 16. § (1) bekezdése szerint a szolgáltatást nyújtó adófizetési kötelezettsége a teljesítés időpontjában keletkezik, és az nem függ a számla kiállításától.” (Fővárosi Bíróság 61.Pf.636.357/2006.).

3.2. A határozat kritikája

[11] A fenti határozatnak – amely már valóban nagy terjedelmű indokolást tartalmaz – azonban az összes szempontjával és jogi minősítésével szemben az alábbi komoly ellenérvek hozhatóak fel:

3.2.1. Az ÁFA nem a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés része

[12] Úgy gondolom, hogy a fentebb ismertetett határozattal az alapvető probléma, hogy már a kiindulópontja téves, amikor az egyes kárfajták között nem megfelelően helyezi el az általános forgalmi adót. Itt ugyanis álláspontom szerint az alábbi szempontokra kell tekintettel lenni:

Egy gépjármű megjavításával kapcsolatos költségek alapvetően 3 elemből tevődhetnek össze, úgymint

- a.) alkatrész,
- b.) a javításba fektetett élőmunka (munkadíj),
- c.) az előző két költségre ráerakódó ÁFA adóteher.

Ezen három elemből az első kettő alkotja a javítás matériáját, hiszen ezek nélkül egy megrongálódott járművet fizikailag nem lehet helyreállítani. (Nem vállalom túl sok kockázatot, ha azt mondom, hogy ezek nélkül még David Copperfield sem lenne képes rá.)

[13] Ezzel szemben úgy gondolom senki nem vitathatja azt, hogy a gépkocsi fizikai helyreállításához az ÁFA nem szükséges – mint ahogy 1988 előtt sem volt az – az ahhoz képest egy absztrakt jogi fogalom, egy adóteher, amely járulékosan – és nem feltétlenül – adódhat hozzá a javítási költségekhez, hiszen vannak a piacon olyan javítók is, amelyek bizonyos éves árbevételig nem tartoznak az ÁFA törvény hatálya alá, tehát forgalmi adó felszámítására sem jogosultak, valamint azt sem tiltja semmilyen szabály, hogy a károsult akár maga, vagy hozzáértő magánszemélyek kalákájában végezze el a javítást. Ezekben az esetekben tehát a károsultnál ÁFA fizetési kötelezettség nem merül fel.

[14] A fentiekből egyenesen következik, hogy amíg az első két költségelem (alkatrész és munkadíj) – mivel minden esetben a megbomlott vagyoni egyensúly reparálásához szükségszerűen felmerül – a károsult vagyonában beállott értékcsökkenés körébe tartozik [Ptk. 6:522. § (2) bek. a.) pont], addig az ÁFA a járulékos jellege miatt a károsultat ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges költségek közé [Ptk. 6:522. § (2) bek. c.) pont].

[15] Ezen megkülönböztetésnek pedig éppen azért van jelentősége, mert amennyiben ez helyesnek tekinthető, akkor a két kárfajtaához kapcsolódó eltérő jogi megítélés el is dönti e kérdés lényegét. Amíg ugyanis a károsult vagyonában beállott értékcsökkenést a károkozónak akkor is meg kell fizetnie, ha a károsult a gépkocsit nem állítja helyre, addig az őt ért vagyoni hátrányok kiküszöböléséhez szükséges további költségek igényléséhez már bizonyítani kell azok tényleges megfizetését (hasonlóan az ugyanebbe a kárfajtaiba tartozó szállítási, tárolási vagy bérautóköltésekhez).

3.2.2. Nem minden esetben merül fel

[16] Az általános forgalmi adó azért sem tartozik a károsult vagyonában beállott értékcsökkenés körébe, mert a költség jellege is kizárólag az ÁFA törvényben meghatározott feltételek teljesülése esetén számítható fel.

[17] A hivatkozott ítélet alapját képező káresemény időpontjában hatályos és az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV.tv.2. §-a szerint a törvény rendelkezéseit az adóalanyokra kell alkalmazni. A 3. § értelmében pedig az általános forgalmi adót az adóalany által belföldön teljesített termékértékesítés és szolgáltatásnyújtás után kell megfizetni. A törvény 43. § (1) bekezdése viszont előírja, hogy az adóalany az általa teljesített termékértékesítésről és szolgáltatásnyújtásról számlát köteles kibocsátani, méghozzá a 44. § (1) bekezdésében feltüntetett tartalommal. A 48. § (2) bekezdése értelmében pedig az elszámolandó adót az adóalany köteles az adóhatóságnak megfizetni.

[18] Ezen szabályokból következik, hogy az ÁFA felszámítása csak az alábbi két konjunktív feltétel teljesülése esetén történhet meg:

- a.) A szolgáltatásnyújtó javító ÁFA adóalany legyen
- b.) és a törvényben előírt szabályos tartalommal számlát állítson ki.

[19] Az ÁFA ugyanis nem a károsultat, de még csak nem is a javítót illeti, hanem a központi költségvetést. Csupán az oda történő eljuttatása valósul meg oly módon, hogy a károsult által megfizetett forgalmi adót a szolgáltató adóalany utalja át az adóhatóságon keresztül a költségvetés felé. Azonban a javító ezt csak az ÁFA törvényben előírt és szabályosan kiállított számla ellenében tudja továbbutalni, mint ahogy fordított esetben az általa igénybe vett szolgáltatások után visszaigéynelni is csak kiállított számla alapján tudja az adóhatóságtól (LB Kfv.27.284/1997. BH 1999. 537.).

[20] Ennek következtében a javító cég még az adóalanyisága esetén sem számíthatja fel a forgalmi adót, ha a javításról a számlát nem állítja ki, márpedig a Magyarországon széles körben tapasztalt adóelkerülési szándékok következtében ez igencsak gyakori esetnek számít. A biztosítók statisztikája szerint a kárrendezések során az esetek felében a károsultak számla nélküli kárrendezést kérnek. Vajon mi indokolná ezekben az esetekben, hogy a károsult az ÁFA összegét is megkapja, miközben azt a javító számla kiállítása hiányában nem számolhatta fel neki, bár a javítást ugyanúgy elvégezte.

[21] Itt jegyzendő meg, hogy a jelenleg hatályos, az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII.tv. megfelelő §-aiból (5. §, 13. §, 124. §, 169. §, 187. §) is ugyanezek következnek.

3.2.3. Nem a káreseménykor merül fel

[22] A fentiekből következik, hogy téves azon ítéleti nézet is, miszerint az ÁFA költsége is a káresemény időpontjában keletkezik. A materiális javítási költség (alkatrész, munkadíj) összege valóban akkor következik be vagyonszökkenésként a károsultnál, de az ÁFA csak a számla kiállításakor. A bíróság téves megítélése tehát itt is az ÁFA-nak a nem megfelelő kárfajtaiba történő besorolásából fakad. Ráadásul önellentmondóan hivatkozik az ÁFA tv. 16. § (1) bekezdésére abból a szempontból, hogy szolgáltatást

nyújtó adófizető kötelezettsége a teljesítés időpontjában keletkezik, és az nem függ a számla kiállításától. Egyrészt ez is azt igazolja, hogy az adófizetési kötelezettség nem a káreseménykor keletkezik, hanem a javítás teljesítésekor, ami azonban a törvény egyéb szabályaiból következően korántsem azt jelenti, hogy a számla kiállításáig az ÁFA fel is számítható a károsult felé.

3.3. A megváltozott szemlélet kezdete

[23] Végül 2005-ig kellett várni, amikor a Legfelsőbb Bíróság elé tudtam vinni egy olyan tényállású ügyet, ahol a balesetben vétlen károsult felperes a gépkocsi javításáról számlával nem, csupán költségkalkulációval rendelkezett, azonban az ügyben eljáró első-, és másodfokú bíróság indokolás nélkül a károsult vagyonában beállott értékcsökkenésnek minősítette a meg nem fizetett forgalmi adót is. A felülvizsgálati kérelmet tárgyaló tanács előtt a jég megtört, és lényegében osztotta a fentiekben kifejtett álláspontomat, amikor az alábbiak szerint foglalt állást: „A felperes a Ptk.355. § (4) bekezdése értelmében a vagyonában beállott értékcsökkenésre, az esetlegesen elmaradt vagyoni előnyre, illetve a hátrány kiküszöböléséhez szükséges kárpótlásra és költség megtérítésére tarthat igényt. Az őt ért hátrány csökkentéséhez vagy kiküszöböléséhez szükséges költség megtérítése körében a károsult a szokásos jó minőségű, szakszerviz által nyújtott szolgáltatás igénybevételével kapcsolatban felmerülő költségei megtérítését igényelheti. Értelemszerű, hogy e költségekről a szakszerviz számlát állít ki, amelynek az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény 3. § a) pontja, 43. § (1) bekezdése alapján tartalmaznia kell a javítási költségre felszámított általános forgalmi adó összegét is. A számlakiállítással az adóalanynak adóbefizetési kötelezettsége keletkezik az állammal szemben. Ezt hárítja át a károsultra, akinél ily módon az ÁFA összege költségként jelentkezik. A biztosítók szabályzata és a felek szerződése a javítási költség megtérítését általában azok számlával történő igazoláshoz köti. A felek azonban megállapodhatnak abban is, hogy a károsult követelését megállapodással rendezik. A megállapodás vonatkozhat a károsult által benyújtott költségbecslés alapján történő fizetésre, mely az általános forgalmi adó összegét is tartalmazza. Ezekben az esetekben a károsult a megállapodással rendezett jogvita alapján nyilvánvalóan jogosult arra, hogy a gépjárművet egyáltalán ne javíttassa ki, illetve ÁFA fizetési kötelezettséggel nem járó megoldást vegyen igénybe (a gépjárművet maga javítja, vagy az ÁFA törvény 4. §-a szerint adóalanynak nem minősülő személlyel javíttatja meg). Amennyiben a térítés összegére vonatkozó megállapodás hiányában a biztosító a perben vitatja a javítási költség összegét, a kártérítési perek általános bizonyítási szabályai szerint a károsultnak kell bizonyítani a kárának az összegét. Ha azonban javítási számla nem áll rendelkezésére, a javítási költség ÁFA terhe kizárólag feltevésen alapszik. A bíróság általános jelleggel nem dönthet úgy, hogy az abban az esetben is jár a károsultnak, ha ilyen befizetés az állam részére nem történt.” (LB Pfv.VIII.21.342/2004.sz.).

[24] Ezt követően hasonló indoklásokkal sorban születtek a Legfelsőbb Bíróság majd később a Kúria által a kérdésben hozott további határozatok: Pfv.VIII.21.394/2005. BH 2006. 111., BH 2006. 399., BH 2008. 214., Pfv.VII.21.476/2009., Pfv.VIII.21.191/2011., BH 2010. 486., Pfv.VIII.21.564/2011., Pfv.V.20.193/2012., Pfv.VIII.20.143/2010. A felsoroltak közül a legutolsó még bővebben fogalmaz: „Mivel az általános forgalmi adófizetési kötelezettség az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény 3. § a) pontja, 4. §-a és 43. § (1) bekezdése alapján a szabályszerű számla kiállításával válik érvényesíthetővé a jogosult állam számára, számlakiállítás és tényleges adóbefizetés hiányában az adó áthárítására sincs mód. (A károsultat nem az adó, hanem a javítási költség illeti meg.) A károsult tehát a fel nem merült kárelemet alaptalanul érvényesítette a károkozó jogutódjával, a biztosítóval szemben. (A másodfokú bíróság által hivatkozott ÁFA törvény 16. § (1) bekezdése a számlakiállítási kötelezettség keletkezésének az időpontjáról rendelkezik.) Téves tehát a jogerős ítéletnek az az álláspontja, mellyel a lehetséges kárt és a ténylegesen bekövetkezett kárt, az elméletileg követelhető és a ténylegesen felmerült és igazolt kártérítést azonos összegűnek tekinti. Nem helytálló az a megállapítás sem, hogy amennyiben a kár a javítási költséggel fejezhető ki, az csak a bruttó, általános forgalmi adót is tartalmazó javítási költséggel megegyező összegű lehet. Amennyiben a károsult azt maga javítja ki, vagy ÁFA fizetési kötelezettség nélkül javíttatja meg, a javítás ugyanolyan

minőségű lehet, mint a szakszervizi szolgáltatás. összességében a Ptk.355. § (4) bekezdésében meghatározott teljes kártérítés elvéből az következik, hogy a károkozónak a ténylegesen felmerült, és nem a károsult fiktív, számított kárát kell megtéríteni.”

[25] A felülvizsgálati határozatok nagy száma is mutatja, hogy az alsóbb fokú bíróságok nem igen akarták követni a Kúriának a kérdéssel kapcsolatban megváltozott álláspontját, és ragaszkodni próbáltak az évek alatt kialakított saját – de kijelenthetjük: téves – nézetükhöz. Igaz, hogy ekkor még az ÁFA tényleges felmerültéhez kötött és azt kimondó normatív szabály nem született, de mint látható az a régi Ptk.355. § (4) bekezdéséből kiindulva a bírói gyakorlat által kidolgozott káronszerzés tilalmának elveire tekintettel levezethető volt, melyet a Legfelsőbb Bíróság, illetve a Kúria a fentiek szerint meg is tett.

3.4. A jogszabályi környezet változása

[26] Tekintettel arra, hogy kártérítési ügyekben a felülvizsgálati kérelmek benyújthatóságának lehetőségei a minimális pertárgyérték növekedése következtében egyre korlátozottabbá váltak, és az alsóbb fokú bíróságok az ÁFA kérdésében a Legfelsőbb Bíróság határozatai ellenére is a korábbi gyakorlatukat folytatták, a biztosítók részéről felmerült a kérdésben jogegységi határozat iránti kérelem benyújtása. Ugyanakkor az évtized végére – talán éppen az ellentmondó ítélkezést tapasztalva, valamint azt felismerve, hogy a rossz gyakorlat valójában a fekete, de legalább is a szürke gazdaságot erősíti, hiszen a számla nélküli javítások után igényelhető ÁFA tartalom nem a költségvetéshez kerül befizetésre, hanem a károsultaknál marad valójában jogalap nélkül – a jogalkotó törvényi szintre emelte, hogy a biztosítóknak milyen feltételek megléte esetében van a károsultak felé ÁFA fizetési kötelezettsége és mikor nincs.

[27] Először a 2009. évi LXXVII. törvény 161. §-ával került beiktatásra az akkor hatályos, a biztosítókról és a biztosítási tevékenységről szóló 2003. évi LX. tv. (Bit.) 96. § (6) bekezdéseként, miszerint: „A biztosító biztosítási szerződésből eredő kötelezettségével összefüggésben, a károsító eseményt megelőző állapot visszaállításához vagy a bekövetkezett kár következményeinek megszüntetéséhez szükséges, általános forgalmi adóköteles szolgáltatás ellenértéke (anyag-, javítási-, illetve helyreállítási költség) után az általános forgalmi adó összegének megfelelő összeg megtérítésére csak olyan számla alapján vállalhat kötelezettséget, illetve térítheti meg azt az arra jogosultnak, amelyen feltüntetik az általános forgalmi adó összegét, vagy amelyből annak összege kiszámítható.”

[28] A (7) bekezdés pedig azt is kimondta, hogy ezen rendelkezést a Kártalanítási Számla által teljesített kárkifizetésekre is alkalmazni kell. Ezen szabályokat pedig az újabb és jelenleg hatályos Bit. (a biztosítási tevékenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. tv.) 123. § (1)-(2) bekezdése is tartalmazza.

[29] A következő lépés a konkrét kérdésre vonatkozóan a normatív szabályozásban a 2009. évi CL. tv. 154. §-ával a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvény 32/A. § (2) bekezdésébe beiktatott alábbi előírás volt: „A biztosító a gépjárműben keletkezett kár helyreállításához szükséges költségek általános forgalmi adóval növelt összegét a károsultnak csak akkor térítheti meg, ha a károsult által bemutatott számla tartalmazza a gépjármű helyreállításához szükséges munkálatok megnevezését, anyagköltségét és munkadíját, valamint az a számvitelről szóló törvény előírásainak megfelel. Ellenkező esetben a biztosító a gépjárműben keletkezett kárként az (1) bekezdés szerinti nettó összeget, illetve – amennyiben az értékcsökkenés fizetésének feltétele fennáll – az értékcsökkenés összegét téríti meg.”

3.5. A jelenleg még előforduló jogszabályellenes gyakorlat

[30] Annak ellenére, hogy a fenti szabályozás az egységesítés irányába indította ebben a kérdésben az ítélkezési gyakorlatot, mégis azt mondhatjuk, hogy következetesen egységes gyakorlatról a mai napig is

csak a Kúria esetében beszélhetünk. Az alsóbb fokú bíróságokon ugyanis – ha mára kisebb hányadban is – még mindig található ezen jogi szabályzást furcsa módon értelmező álláspont, mint pl. a Fővárosi Törvényszék 73.Pf.636.746/2019.sz. alatti ítéletében található alábbi értelmezés: „Az alperes 18. sz. alatti beadványában úgy nyilatkozott, hogy a jogalap bizonyítottsága esetén a felperes által megjelölt nettó javítási költséget nem vitatja, annak ellenére, hogy a felperest nettó vagy bruttó összeg illeti meg jogkérdés. Utalt arra is, hogy a 2014. évi LXXXVIII.tv. (Bit.) 123. § (1) bekezdése és a 2009. évi LXII.tv.32/A. § (2) bekezdése értelmében a felperes nettó összegre jogosult. A gépjármű kijavítására nem került sor, csak árajánlat áll rendelkezésre. Az alperes által megjelölt jogszabályhelyek arra az esetre vonatkoznak, amikor a javítás már megtörtént és a számla rendelkezésre áll, de ÁFA-t nem tartalmaz. A gépjármű javítása ÁFA köteles szolgáltatás, ezért a bekövetkezett kár megszüntetéséhez a felperesi jogelődnek a javítás bruttó összegét kell megfizetnie, ezért az alperes a bruttó összeg megfizetésére köteles.”

[31] A határozatot hozó bíróság tehát egyrészt a jogszabálynak egy olyan értelmezést ad, amely álláspontom szerint sem a jogszabály szövegéből, sem pedig a jogalkotó világosan felismerhető szándékából nem következik, és lényegében azt mondja ki, hogy amennyiben a javítás megtörtént ÁFA felszámítása nélkül, akkor az ÁFA-ra nem jogosult a károsult, amennyiben viszont meg sem javítja, akkor igen(!?). Ezen gondolatmenet még arra tekintettel is ellentmondásos, hogy a bíróság a gépjármű javítását minden esetben ÁFA köteles szolgáltatásnak és ezáltal a károsult vagyonában beálló értékcsökkenésnek tekinti, akkor viszont miért tartja levonandónak az ÁFA tartalmát abban az esetben, ha van számla, de azt mégsem tartalmazza.

3.6. Végezetül egy érdekes felvetés

[32] Fuglinszky egy alábbi helyzetre hívja fel a figyelmet és fűzi hozzá a véleményét: „Kérdéses, hogyan dönt a bíróság akkor, ha a javításra még nem került sor, de a károsult azt állítja, hogy az hivatalosan, számla ellenében fog megtörténni. Utólag ugyanis nincs mód annak ellenőrzésére, hogy a károsult valóban úgy járt-e el, ahogy a perben nyilatkozott. Úgy véljük, a fentiekől eltérően kell kezelni azokat az eseteket, amikor az ítélelhozatal időpontjáig még nem került sor a sérült dolog megjavítására. Elképzelhetőnek tartjuk ugyanis, hogy a károsult javíttatási szándékát és a javítási költséget a perben az áfa tartalmat is tartalmazó árajánlattal igazolja, s a bíró az ügy összes körülménye alapján, a bizonyítékok szabad mérlegelését követően nem lát okot arra, hogy a károsult szándékában és az árajánlattal igazolt javítási költség összegében kételkedjék. Méltánytalan lenne megfosztani a károsultat annak lehetőségétől, hogy a sérült dolgot egy olyan komoly szolgáltatóval (pl. autószer vízzel) javíttassa meg, ahol áfával növelt árat kell fizetnie, pusztán azért, mert a javítás költségét – rossz anyagi körülményei miatt – nem tudja előlegezni, a javítást ezért a per lezárultáig nem tudja elvégeztetni, és így nem tudja bemutatni a perben az áfás számlát.”

4

[33] Itt az a fő kérdés, hogy a tényszerű helyzetből (az ítélelhozatal időpontjáig nem került sor a jármű megjavítására) indulunk ki vagy pedig azáltal, hogy a károsult felperes számla hiányában egy javítási kalkulációt mutat csak fel, arra úgy tekintünk, mint amely bizonyítja, hogy meg is fogja javítani az ítélelhozatalt követően, és ezáltal az ÁFA tartalom egészen biztosan fel fog merülni. Azaz fogadja el, és azon az alapon hozza meg a bíróság az ítéletét, hogy nincsen ok kételkedni a károsult javíttatási szándékában, és méltánytalan lenne megfosztani azon lehetőségétől, hogy autószer vízzel javíttasson, főként, ha rossz anyagi körülményei miatt a per lezárultáig nem tudja a javíttatást saját forrásból elvégeztetni.

[34] Álláspontom szerint azon túlmenően, hogy ezáltal a perben a bizonyítási terhekre vonatkozó eljárási szabályok is sérülni látszanak (időelőttiség), a kérdés a jogszabályok sérelme nélkül is sokkal egyszerűbben megoldható. Egyrészt ma már a kárügyek döntő részében, ott, ahol a károsult ténylegesen meg kívánja

⁴ Fuglinszky: 2015. 745.o.

javíttatni a sérült járművet, egyáltalán nem kell a zsebébe nyúlnia előre finanszírozva a javítást. A javítók többsége ugyanis szerződéses kapcsolatban van a biztosítókkal, és a kárrendezést is magukra vállalják. Ennek keretében a károsult csak egy meghatalmazást ad a szerviznek a kárügy rendezésére, melynek során a biztosító közvetlenül a szerviznek fizeti ki a javítási költségét és a károsult már a kész gépkocsit kapja vissza. Másrészt ennek hiányában is, amennyiben a későbbiekben valóban elvégeztetett javításról kiállított ÁFÁ-t is tartalmazó számlát bemutatja, azt a biztosítónak értelemszerűen meg kell térítenie, de csak akkor.

[35] Egyébként sem tekinthető életszerűnek, hogy egy károsult a több éves peres időszak alatt végig várna a járműve javításával, hiszen az elemek rozsdásodása miatt a gépkocsi állaga jelentősen tovább romlana. Fuglinszky végül maga is arra a következtetésre jut, hogy „A gyakorlatban azonban a legtöbb perben az ítélelhozatal időpontjáig már megtörténik a javítás, így a fenti elvek mentén könnyen lehet dönteni az áfa tartalom kérdésében.”⁵

3.7. Összegzésképpen

[36] Úgy gondolom, hogy az eddigieket a legjobban Molnár Ambrusnak, a Kúria egyik korábbi tanácselnökének 2014-ben adott nyilatkozatával tudnám alátámasztani, aki a kérdés összetettségét és a különböző ítélkezési gyakorlatot hasonlóan érzékelve az alábbiakra mutatott rá:

„A rendszerváltás környékén az áfát csak akkor ítéltük meg, ha az illető külön számlát hozott róla, hogy nála ez igazából kiadásként merült fel. A rendszerváltás után már azt mondtuk, hogy tulajdonképpen miért kellene nekünk erről számlát kérni, ha egyszer fennáll az áfafizetési kötelezettség, tehát az áfatörvény hatálya alá tartozik, ez esetben az áfát bizony hozzá kell számolni. Igen ám, de ezzel előfordultak olyan esetek, amelyek igazságtalanok voltak. Volt, hogy felszámoltak olyan tételek után is áfát, amik egyébként kiadásként sem jelentkeztek egy kártérítési perben. Azt meg miért kéri kártérítésként megítélni valaki, amikor a kártérítésnek az a kritériuma, hogy valamilyen vagyonsökkenés legyen? Ha nem volt kiadás, nem csökkent a vagyona. Szóval ebben a témakörben a bírói gyakorlat is többször módosult, már csak az én kúriai pályám időtartama alatt is, tehát 1993 óta napjainkig, legkevesebb háromszor. A baj tulajdonképpen az volt, hogy a jogcímekeket nem különböztették meg, olyan választ akartak adni, ami mindenfajta ügyre jó. Ilyen viszont meg nincs! Ügytípusonként külön-külön meg kell vizsgálni, hogy működik a vállalás szerződéseknél, hogy működik a biztosítási szerződéseknél, hogy működik a kártérítési perekben és akkor egy-egy pertípusra nézve már lehet konkrétabb választ adni. Reménykedek abban, hogy elfogadják majd ezt a témát és felállítanak egy joggyakorlat-elemző csoportot, hogy ezeket a kérdéseket vizsgálhassuk 2014-ben. Bízunk benne, hogy megkapjuk a lehetőséget, és akkor nyilván megteesszük, ami lehetséges.”⁶

*

Bán Dániel:

ügyvéd, tanszékvezető egyetemi docens (Budapesti Corvinus Egyetem, Gazdasági Jogi Tanszék)

A szállítványozót terhelő igényérvényesítési kötelezettség és a biztosítót illető megtérítési igény összefüggéseiről

A Ptk. 6:303. §-a alapján a szállítványozót speciális igényérvényesítési kötelezettség terheli a megbízója bizonyos igényei tekintetében. A „megbízói igények” meghatározásával kapcsolatban sajátos kérdések merülnek fel akkor, ha a fuvarozás során bekövetkező árukárból eredő követelést a biztosító a megbízó

⁵ Fuglinszky: 2015. uo.

⁶ Molnár Ambrus: A bíró sem tévedhetetlen. Ügyvédvilág 2014. februári száma.

részére megtéríti, majd regressz igénnyel lép fel a kárért felelős fuvarozóval szemben. Kérdéses ilyenkor, hogy a biztosító regressz igénye a Ptk. 6:303. § alkalmazási körében megbízási igénynek minősül-e.

[1] A szállítványozási szerződés – bizományon alapuló – sajátos konstrukciójából fakad, hogy a szállítványozó megbízója és az, akivel a szállítványozó – a megbízó javára – szerződést köt, nem kerülnek egymással közvetlen jogviszonyba. A közvetlen jogviszony hiányából fakadó igényérvényesítési nehézségeket a Ptk. (csakúgy, mint az 1959. évi, ún. régi Ptk, a továbbiakban: rPtk.) oly módon enyhíti, hogy a megbízási igények érvényesítésére nézve a szállítványozóra kötelezettséget ró. Mindezt a Ptk. 6:303. §-a a következőképpen rögzíti: „A szállítványozó a megbízó igényeit a fuvarozóval és más, a szállítványozó által igénybevett közreműködőkkel szemben, a megbízó utasítása esetén a megbízó költségére és veszélyére köteles érvényesíteni. A szállítványozó utasítás nélkül is köteles a megbízó jogainak megóvásához szükséges nyilatkozatokat megtenni.” E tömör, és első pillantásra egyértelműnek tűnő rendelkezés alkalmazása során azonban komplex anyagi és eljárásjogi értelmezési kérdések merülnek fel. Anyagi jogi szempontból elsősorban az igényérvényesítési kötelezettség alanyainak meghatározása, a kötelezettség teljesítésének módja, valamint a kötelezettséghez kapcsolódó kártérítési felelősség körében jelentkezhetnek nehézségek. Eljárásjogi bizonytalanságok pedig abból adódhatnak, hogy a Ptk. 6:303 § – amellet, hogy *anyagi jogi kötelezettséget* ró a szállítványozóra – *eljárás jogosultságot* is ruház rá: a szállítványozó ugyanis felperesként olyan igények érvényesítésére válik jogosulttá, amelyek voltaképpen nem őt, hanem megbízóját illetik.⁷

[2] Jóllehet, a törvényhely megfogalmazása egyértelműnek és világosnak tűnik, a gyakorlatban mégsem mindig egyszerű annak eldöntése, hogy mit tekinthetünk egyáltalán a megbízási igénynek. Adott esetben értelmezésre szorulhat tehát, hogy pontosan miként határozható meg az érvényesítendő (érvényesíthető) *megbízási igények* köre.

[3] Mindenekelőtt azt kell rögzíteni, hogy a szállítványozó csak a megbízója igényeit köteles érvényesíteni, harmadik személyek igényeit tehát nem. Ha azonban a megbízónak a fuvarozás során bekövetkező árukárból eredő követelését a (szállítvány)biztosító megtéríti, és ez utóbbi regressz igénnyel lép fel a kárért felelős fuvarozóval szemben, akkor mindenképpen állást kell foglalni abban a kérdésben, hogy a megbízó biztosítója által a fuvarozóval szemben érvényesített *regressz igény* a Ptk. 6:303. § alkalmazási körében megbízási igénynek minősül-e. Más szóval: a szállítványozó akkor is köteles és jogosult a fuvarozóval (vagy egyéb „közreműködővel”) szembeni igény érvényesítésére, ha erre nem a megbízója, hanem a megbízójának korábban már teljesítő biztosító utasítja?

[4] A kérdéssel kapcsolatban elvileg két lehetséges válasz fogalmazható meg: vagy az, hogy a biztosító által a fuvarozóval szemben előterjesztett regressz igényt immár a biztosító *saját igényének* tekintjük, vagy az, hogy a biztosító regressz igényét továbbra is az *eredeti megbízási igénnyel azonosnak* tekintjük. Ha az előbbi értelmezést fogadjuk el, akkor a szállítványozó a biztosító regressz igényét nem köteles és jogosult érvényesíteni, az utóbbi értelmezés viszont a szállítványozó igényérvényesítési kötelezettségét ezen igények tekintetében is fenntartja.

[5] Az rPtk. 558. § (1) bekezdésén alapuló bírói gyakorlat a megbízási igények *kiterjesztő* értelmezését követte, és a biztosító regressz igényét a szállítványozó által érvényesítendő – kvázi – megbízási igénynek tekintette.⁸ Az rPtk. 558. § (1) bekezdése szerint: „Amennyiben a biztosító a kárt megtérítette, őt illetik azok a jogok, amelyek a biztosítottat illeték meg a kárért felelős személlyel szemben, kivéve ha ez a

⁷ Bán Dániel: Gondolatok a szállítványozó igényérvényesítési kötelezettségéről. In: Barta Judit – Wopera Zsuzsa (szerk.): Kodifikációs tanulmányok a polgári jog és polgári eljárásjog témakörében. Novotni Alapítvány, Miskolc, 2011, 103.

⁸ Lásd a Legfelsőbb Bíróság Gf.III.31.351/1982/4. sz. határozatát.

biztosítottal közös háztartásban élő hozzátartozó.” Az rPtk.-n alapuló bírói gyakorlat tehát a biztosító regressz igényét tulajdonképpen az eredeti megbízói igénnyel azonosította, azzal érvelve, hogy csupán az igényjogosult személyében, s nem magában az érvényesíthető igény mibenlétében állt be változás. Ez a megoldás a korabeli (rendszerelváltás előtti) gazdasági igényeket is kielégítette, hiszen az 1970-es és 1980-as években mindez a gyakorlatban azt eredményezte, hogy végső soron az állami tulajdonban lévő szállítványozó vállalat volt köteles a vele szerződött (gyakran külföldi) fuvarozóval szemben a szintén állami tulajdonban lévő biztosítótársaságot illető (regressz) igény érvényesítésére.

[6] Álláspontunk szerint azonban ez a kiterjesztő megközelítés a Ptk. kontextusában – figyelemmel az időközben végbement jelentős társadalmi és gazdasági változásokra, a szállítványozási tevékenységek tényleges piaci környezetére, valamint a biztosítási jog körében korábban érvényesülő *cessio legis* szabályának feladására – immár gyakorlati szempontból indokolatlan, dogmatikailag pedig megalapozatlan.

[7] Ami a gyakorlati megfontolásokat illeti: az időközben végbement társadalmi és gazdasági változásokra tekintettel alighanem nem szorul bővebb magyarázatra, hogy a szállítványozó és biztosító társaságok tulajdonosi szerkezete napjainkban nem mutat a rendszerelváltás előttihez hasonló átfedéseket. Az ezzel összefüggő, illetőleg ebből fakadó esetleges szempontok tehát nem tarthatók. Az utóbbi évtizedekben pedig az is érzékelhetővé vált, hogy a szállítványozási tevékenység – a piaci igényekhez igazodva – kezd eltávolodni a hagyományos – és gazdasági értelemben némiképp leegyszerűsítő – fuvarbizományi konstrukciótól s közeledik a komplex logisztikai szolgáltatásnyújtáshoz. E körülmények együtthatása következtében a biztosítók oldaláról nem merül fel tömeges igény arra nézve, hogy regressz igényeiket valaki más (egy, a logisztikai szolgáltatások nyújtásában és nem a követeléskezelésben jártas) piaci szereplő érvényesítse.

[8] A Ptk. hatálybalépésével pedig a korábban az rPtk. 558. § (1) bekezdésén alapuló dogmatikai híd is leomlott. A biztosító megtérítési igényét szabályozó Ptk.-beli rendelkezés ugyanis nem tarja fenn a *cessio legis*-t. Amint a Ptk. 6:468. § (1) bekezdése rögzíti: „A biztosítót az általa megtérített kár mértékéig megtérítési igény illeti meg a károkozóval szemben, kivéve, ha a károkozó a biztosítottal közös háztartásban élő hozzátartozó. A megszűnt követelés biztosítékai fennmaradnak, és e követelést biztosítják.” A Ptk. tehát egyértelmű teszi, hogy a biztosított – biztosító által kielégített – követelése *megszűnt*, amiből következően a biztosító megtérítési igénye körében nem igényjogosult alanycseréről, hanem új igényről beszélhetünk. A megtérítési igény esetében tehát nem törvényi engedményről van szó, a biztosító károsult részére történő teljesítésével ugyanis a biztosító és a károkozó (káráért felelős személy) között a jogszabály alapján – a megtérítési igény teljesítésére irányuló – *új kötelelem* keletkezik.⁹ Ez az új kötelelem pedig keletkezése és tartalma tekintetében lényeges eltéréseket mutat a régi Ptk. 558. § (1) bekezdése szerinti *cessio legis*-től.

[9] A Ptk. 6:303. § és 6:468. § együttes értelmezéséből tehát – megítélésünk szerint – egyértelműen következik, hogy a szállítványozót – az rPtk.-n alapuló gyakorlattól eltérően – nem terheli igényérvényesítési kötelezettség a szállítványbiztosító fuvarozóval szembeni esetleges megtérítési igénye tekintetében, minthogy ez utóbbi a Ptk. 6:303. § alkalmazása körében nem tekinthető megbízói igénynek. A megváltozott külső (gazdasági) és belső (dogmatikai) környezetre tekintettel tehát a hajdan kialakított értelmezés a jövőre nézve aligha tartható fenn.

⁹ Fuglinszky Ádám – Tókey Balázs: Szerződési jog. Különös rész. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2018, 742-743.

Máshol nem publikált határozatok

2022/II/1

Tárgyszavak

tisztességtelen általános szerződési feltételek, érvénytelenség, biztosítási szerződés, biztosítási ajánlat, fogyasztó tájékoztatása, ügyfél nyilatkozat

A Ptk.-tól és a korábbi szerződési gyakorlattól eltérő ÁSZF feltételek összegzése és a szerződő félnek ezek megismeréséről és kifejezett elfogadásáról szóló nyilatkozata nem minősül általános szerződési feltételnek, hanem az ÁSZF általános és különös feltételeiben elhelyezett szerződési feltételek szerződési tartalommal válásának előfeltétele. Jogi hatását és tartalmát tekintve nem minősül szerződéskötési nyilatkozatnak.

A felperesi kereset tárgyát képező nyilatkozatok nem szerződésből eredő jogokat és kötelezettségeket állapítanak meg, hanem szerződési tartalommal tesznek a biztosító által alkalmazni kívánt általános szerződési feltételeket. A nyilatkozatokat ugyan a biztosító több szerződés megkötése céljából fogalmazta meg, de nem a biztosítási jogviszony tartalmaként. A Ptk. 6:78. §-ában foglaltak teljesülésének hiánya nem a szerződés tartalmából következő joghatásnak, hanem az általános szerződési feltételekkel való szerződéskötésnek a hibája, ezért nem lehet az érvénytelenség a jogkövetkezménye. A szerződéskötési eljárás jogi értelemben nem lehet tisztességtelen.

Ptk.6:78. §, 6:102. § (1) bek., 6:103. § (3) bek., 6:105. § (1) bek. a) pont, (2) bek., 6:77. § (1) bek., Bit.152. § (2), (4) bek.,166/D. § (1) bek.

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

A biztosító alperes élet- és személybiztosítás biztosítási termékre a Polgári Törvénykönyvtől és a korábbi szerződési gyakorlattól eltérő ÁSZF feltételek felsorolását tartalmazó általános szerződési feltételeket és ügyfél tájékoztatókat, Ajánlat és nyilatkozatok elnevezésű nyomtatványokat, továbbá a digitálisan aláírt, a biztosítási ügynöki tableten kötött szerződés esetén használatos nyilatkozatokat alkalmazza.

A nyilatkozatok tartalmazzák a szerződő fél azon kijelentését, miszerint a szerződésre vonatkozó, a szerződési feltételek részét képező, „Eltérés a Polgári Törvénykönyvtől és a korábbi szerződési gyakorlattól” című szabályokat, különösen azt a rendelkezést, hogy a biztosítási szerződésből eredő igények az általános 5 éves elévülési idő helyett 1, illetve 2 év alatt évülnek el, megismerte és azokat kifejezetten elfogadja.

A kereseti kérelem és az alperes védekezése

A felperes a Ptk. 6:102. § (1) bekezdésére és 6:105. § (2) bekezdésére alapított keresetében annak megállapítását kérte, hogy a fenti tényállásban ismertetett általános szerződési feltételek, továbbá az alperes meghatározott általános szerződési feltételeinek az általánosnál rövidebb elévülési időt, valamint a biztosítási esemény igazolásához és a biztosítási szolgáltatás kifizetéséhez az ügyféltől kérhető iratok körét meghatározó feltételei tisztességtelenek, így azok az alperessel szerződő valamennyi félre kiterjedő hatállyal érvénytelenek. Kérte továbbá, hogy a bíróság kötelezze az alperest, hozzon nyilvánosságra a saját költségére a bíróság által meghatározott szövegű, az érvénytelenség megállapítására vonatkozó

közleményt. A keresetindítási jogát a Ptk. 6:105. § (1) bekezdés a) pontjára alapította. Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az első- és másodfokú ítélet

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy a keresettel érintett, a biztosítási esemény igazolásához és a biztosítási szolgáltatás kifizetéséhez az ügyféltől kérhető iratok körét meghatározó általános szerződési feltételek az alperessel szerződő valamennyi félre kiterjedő hatállyal érvénytelenek azzal, hogy az érvénytelenség megállapítása nem érinti azokat a szerződéseket, amelyeket a megtámadásig, 2018. december 27-ig már teljesítettek. Kötelezte az alperest az ítéletben megszövegezett közlemény közzétételére. A keresetet ezt meghaladóan elutasította.

A felperes fellebbezése, az alperes fellebbezése és csatlakozó fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság ítéletében az elsőfokú ítélet fellebbezett rendelkezéseit részben megváltoztatta és megállapította, hogy a keresettel érintett, az elévülést 1, illetve 2 évre lerövidítő általános szerződési feltételek is tisztességtelenek, így az alperessel szerződő valamennyi félre kiterjedő hatállyal érvénytelenek. Kötelezte az alperest a jogerős ítéletben megszövegezett közlemény közzétételére. Egyebekben az elsőfokú ítéletet helyben hagyta. Az indoklásában foglaltak szerint a Polgári Törvénykönyvtől és a korábbi szerződési gyakorlattól eltérő szabályokat rögzítő általános szerződési feltételek, valamint a megismerésükre és elfogadásukra vonatkozó nyilatkozatok tisztességtelenségének megállapítására irányuló keresetet illetően elsődlegesen annak tulajdonított jelentőséget, hogy a felperes csak az általános szerződési feltételként a fogyasztói szerződés részévé váló tisztességtelen feltétel érvénytelenségének megállapítását kérheti.

A másodfokú bíróság rámutatott arra, hogy a jogerős ítélet tényállásában ismertetett blankettaszerződéseknek a Polgári Törvénykönyvtől és a korábbi szerződési gyakorlattól eltérő szabályok megismerésére és elfogadására vonatkozó része fogalmilag nem általános szerződési feltétel, hanem a fogyasztó egyoldalú nyilatkozata arról, hogy a nyilatkozatában meghatározott általános szerződési feltételnek minősülő szerződési feltételeket megismerte és elfogadta. Az általános szerződési feltételeknek a Polgári Törvénykönyvtől és a korábbi szerződési gyakorlattól eltérő feltételekről szóló része pedig azokat az egyébként az általános és különös feltételekben elhelyezett rendelkezéseket tartalmazza a figyelemfelhívás körében összegyűjtve, amelyek a Ptk. rendelkezéseitől és a korábbi szerződéses gyakorlattól lényegesen eltérnek. Az itt felsorolt rendelkezések nem a felek szerződéséből eredő jogait és kötelezettségeit szabályozzák, és csupán az alperessel szerződő fél kifejezett elfogadása alapján válnak a szerződés részévé.

A Kúria Pfv.V.20.152/2020/7. számú ítéletére hivatkozással a másodfokú bíróság kifejtette, hogy a Ptk.-tól eltérő kikötéseket összegző szerződési feltétel jogi hatását tekintve nem szerződéskötési nyilatkozat, nem a szerződéskötési mechanizmust szabályozza, nem a fogyasztó tájékoztatásának tartalmát, módját határozza meg. A felperes által kifogásolt tájékoztatásban az alperes általános és különös feltételek meghatározott feltételeire utal. Az, hogy ez a tájékoztatás megfelel-e a Ptk. 6:78. § (1)-(2) bekezdésében foglaltaknak, nem a kikötés érvényességére van hatással, hanem arra, hogy a szerződéses tartalommal válik-e az általános szerződési feltétel. A másodfokú bíróság a Ptk. 6:78. § (3) bekezdésére hivatkozással rámutatott, hogy a felperes által sérelmezett szerződési feltétel nem teszi az ÁSZF rendelkezéseit a nélkül a szerződés részévé, hogy azokról a fogyasztót tájékoztatni kellene, és annak elfogadásáról nyilatkoznia kellene. A szerződéskötési eljárás pedig jogi értelemben nem lehet tisztességtelen. Mindezek alapján a másodfokú bíróság eltérő indokolással értett egyet az elsőfokú bíróság keresetet elutasító döntésével.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

A felperes felülvizsgálati kérelmében a Polgári Törvénykönyvtől és a szokásos gyakorlattól eltérő szabályokat rögzítő általános szerződési feltételek, valamint a megismerésükre és elfogadásukra vonatkozó

nyilatkozatok tisztességtelenségének megállapítására irányuló keresetet elutasító részében a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és a keresetnek helyt adó határozat hozatalát kérte. Kérte továbbá elrendelni, hogy a kikötések alkalmazója gondoskodjon a saját költségére a kikötések érvénytelenségének megállapítására vonatkozó, a Kúria által megállapított szövegű közlemény közzétételéről. Rámutatott arra, hogy mivel a másodfokú bíróság megállapította az elévülési időt 1, illetve 2 évre rövidítő kikötések tisztességtelenségét, így a felülvizsgálati kérelem tárgyát képező, eredetileg az egyértelműség hiánya miatt is kifogásolt kikötések ebből az okból is értelmezhetetlenek és ellentmondásosak.

A felperes álláspontja szerint a Kúria Pfv.V.20.152/2020/7. számú ítéletének tény- és jogkérdése nem azonos a perbelivel. A jelen perben ugyanis a felperes a Ptk. rendelkezéseitől eltérő feltételekről szóló általános szerződési feltételeket a Ptk. 6:102. § (2) bekezdésében foglaltak figyelmen kívül hagyása miatt tartotta jogszabálysértőnek és a Ptk. 6:102. § (1) bekezdésébe ütközőnek. A jelen perbeli feltételek tartalmukból következően, a Kúria által elbíráltaktól eltérő okokból tisztességtelenek. A felperes érvelése értelmében a jogerős ítélet sérti a Ptk. 6: 102. § (1) bekezdését, 6:103. § (1)-(2) bekezdését, 6:105. § (1) bekezdését és a Pp. 279. § (1) bekezdését. A másodfokú bíróság tévesen mérlegelte a rendelkezésre álló peradatokat és a támadott kikötések kapcsán téves következtetésre jutott, amikor úgy foglalt állást, hogy azok nem sértik a fogyasztó érdekeit. A felperes hivatkozása szerint a jogerős ítélet abban a részében is jogszabálysértő, továbbá eltér a Kúriának a Bírósági Határozatok Gyűjteményében Pfv.V.21.437/2018/5. számon közzétett határozatától (különösen annak [52]-[53], [55]-[56], valamint [62]-[65] bekezdéseitől), hogy a Ptk. 6:105. § (1) bekezdése alapján közérdekű kereset a perbeli kikötések tisztességtelenségének megállapítása iránt nem indítható, ezért a kereset elutasításának ebből az okból van helye.

A felperes kiemelte, hogy a per tárgyát képező fogyasztói nyilatkozatok, mint az alperes által előre egyoldalúan meghatározott szerződési feltételek tisztességtelen voltát önmagában az megalapozza a Ptk. 6:103. § (2) bekezdés utolsó fordulata alapján, hogy tartalmuk nem egyértelmű. Azért tisztességtelenek és érvénytelenek tehát, mert nem állapítható meg egyértelműen, hogy a fogyasztó pontosan minek a teljeskörű megismeréséről és elfogadásáról nyilatkozik. Előadta, hogy ezzel egyező jogi érvelést tartalmaz a Kúria Pfv.V.21.437/2018/5.sz, a Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.622/2017/8/I., 14.Gf.40.254/2018/5/II., 27.Gf.40.398/2015/7., 14.Gf.40.241/2018/3/II. sz. ítélete is. A felperes érvelése szerint a jelen perben is a fogyasztókkal történő szerződéskötések céljából meghatározott, kidolgozott és nyilvánosan megismerhetővé tett kikötéseket támadott. A perbeli kikötések tisztességtelensége attól függetlenül vizsgálható, hogy azok egyedi szerződés részét képezik-e vagy sem. A közérdekű kereset absztrakt jellege miatt nincs jelentősége, hogy egyedi konkrét esetben részévé vált-e vagy sem a perbeli szerződési feltétel a fogyasztóval kötött szerződésnek. Ugyanakkor nem lehet eltekinteni a Ptk. 6:102. § (2) bekezdésében írtaktól.

Az általános szerződési feltételek fogalmának értelmezése kapcsán a felperes hivatkozott a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK tanácsi irányelv (a továbbiakban: Irányelv) értelmezésére és alkalmazására vonatkozó iránymutatásról közzétett Bizottsági Közlemény (2019/C 323/04) 1.2.2. pontjára. Rámutatott, hogy a jelen esetben az ÁSZF támadott pontja az ÁSZF-en belül került elhelyezésre, kifejezetten hozzájárul a felek jogainak és kötelezettségeinek meghatározásához, hiszen külön blankettán nyilatkozni kell az elfogadásáról, tehát az kétséget kizáró módon szerződési feltételnek minősül. A felperes hangsúlyozta, hogy a szerződéskötési folyamat, az egyes szerződéses feltételek fogyasztó és vállalkozó közötti egyedi megtárgyalása és az egyes feltételek megtárgyaltsága közérdekű perben nem vizsgálható. Az általános szerződési feltételek (köztük a figyelemfelhívás és az ahhoz kapcsolódó külön okiratban megfogalmazott elfogadó nyilatkozat) azonban nem e folyamat során kerül kialakításra, hanem még azt megelőzően. Szemben tehát az egyedi megtárgyaltsággal, az ÁSZF-ben foglalt figyelemfelhívás és a blankettaként meghatározott elfogadás a Bizottsági Közleményből és az implementált hazai jogszabályokból is következően szerződési feltételként vizsgálható. A Ptk. 6:105. § (1) bekezdés a) pontja generálisan hatalmazza fel az felperest a fogyasztó és a

vállalkozás közötti szerződés részévé váló tisztességtelen általános szerződési feltétel érvénytelenségének megállapítása iránt közérdekű kereset indítására, ezért az felperes keresetösségi joga e tekintetben fennáll.

A felperes szerint a keresetösségi jogát a Ptk. 6:77. § (1) bekezdése mellett a Ptk. 6:103. § (1) bekezdése is megalapozza. Ez alapján a Ptk. 6:105. § (1) bekezdését és a 6:102. § (2) bekezdését kell alkalmazni a vállalkozás által előre meghatározott és egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételre is. A Ptk. a fogyasztói szerződések tisztességtelen szerződési feltételeit két szerződési konstrukcióban szabályozza: az egyik, ha a vállalkozás általános szerződési feltétellel szerződik. A másik, ha a vállalkozás a fogyasztóval egyedileg meg nem tárgyalt feltétellel szerződik. A felperes álláspontja szerint a felperes mindkét esetben jogosult kérni a tisztességtelen kikötés érvénytelenségének megállapítását a bíróságtól. A felperes hivatkozott a 14.Gf.40.154/2018/5/II. számú ítéletre, amely szerint alaptalan az a hivatkozás, hogy az egyoldalú nyilatkozatokból jogok és kötelezettségek nem keletkeznek, hiszen a biztosító utóbb ezzel igazolja a jogszabályban előírt kötelezettsége teljesítését, a fogyasztó pedig a nyilatkozat aláírásával elismeri, hogy a biztosító teljesítette a kötelezettségét és ezzel azt is, hogy megkapta a szerződéskötést megelőzően a biztosítási szerződéssel és a feltételeivel kapcsolatos legfontosabb információkat. A Bit. a Ptk.-hoz képest nemcsak a szerződési feltételek megismerhetőségét és elfogadását, hanem a fogyasztó igazolt módon való tájékoztatását is előírja a biztosító számára. A nyilatkozat célja, hogy az alperes bizonyítható módon beszerezze a fogyasztó tájékoztatásra vonatkozó nyilatkozatait. Ezért képezheti tisztességtelenségi vizsgálat tárgyát, hogy a fogyasztó milyen tartalommal tesz elismerő nyilatkozatot. Az alperes által meghatározott formában a fogyasztó tájékoztatása nem megfelelő, a tájékoztatás tényleges, pontos tartalma nem állapítható meg. A tisztességtelenséget pedig önmagában az is megalapozza, ha a feltétel nem egyértelmű.

A felperes utalt a Legfelsőbb Bíróság Pfv.VIII.22.152/2010/10. számú ítéletére, amely az alperes tájékoztatási kötelezettsége vonatkozásában tekinthető irányadónak, továbbá az EBH2016.G.1. számon közzétett eseti döntésre, a Fővárosi Ítéletábla 14.Gf.40.556/2014/7/II. számú határozatára, a BDT2019. 4045 számú eseti döntésre. Mindezekből álláspontja szerint az is következik, hogy az alperesi keresetindítási jogosultság azon az alapon nem szűkíthető, hogy valamely kikötés nem vált a szerződés részévé, mert az ehhez szükséges feltételek vizsgálata közérdekű perben nem lehetséges. Ha az állapítható meg, hogy a külön tájékoztatás az ÁSZF-ben történik, úgy az közérdekű per tárgyává tehető. Az ezzel ellenkező értelmezés ugyanis egy speciális körben a törvény ellenére kizárja a közérdekű perindítást. A felperes kiemelte továbbá, hogy a Ptk. rendelkezéseitől, illetve a korábbi szerződési gyakorlatától eltérő szerződési feltételeknek az alperesi ÁSZF-ben történő szabályozása nem felel meg a Ptk. külön tájékoztatási kötelezettséget előíró rendelkezésének. A nyilatkozatok pedig nem alkalmasak tájékoztatási kötelezettség megtörténtének bizonyítására, mivel az eltérő feltételekkel kapcsolatos fogyasztói nyilatkozat nem tartalmazza tételesen az eltéréseket. A per tárgyát képező általános szerződési feltételek Ptk. 6:102. § (1) bekezdése szerinti tisztességtelensége erre figyelemmel azon az alapon is megállapítható, hogy a szerződési feltétel a szerződéskötésre vonatkozó, a Ptk.-ban szereplő diszpozitív szabályoktól, az abban foglalt szerződéskötési mechanizmustól indokolatlanul és egyoldalúan a jóhiszeműség és tisztesség követelményeinek megsértésével a szerződési feltétel alkalmazójával, szerződő fél hátrányára tér el.

Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult. Rámutatott arra, hogy a Ptk. 6:103. § (1) bekezdését az alapeljárásban a felperes nem jelölte meg érvényesíteni kívánt jogként. Ez a hivatkozás először a fellebbezési ellenkérelmében merült fel, amely nem felelt meg a Pp. által elvárt kifejezett jogállítási kötelezettségnek. A felülvizsgálati eljárásban nincs helye keresetváltogatásnak [Pp. 413. § (2) bekezdés]. A felperes hivatkozása ezért nem vehető figyelembe.

A felperes keresetösségi jogával kapcsolatban az alperes utalt a Kúria Gfv.VII.30.077/2013/3., Pfv.V.20.152/2020/7., Pfv.V.21.270/2017/9., Gfv.VII.30.063/2018/9. számú, a Fővárosi Ítéletábla 6.Pf.20.431/2010/7. számú ítéletére és a Szegedi Ítéletábla Pf.II.20.549/2017. számú ügyben hozott határozatára. Hangsúlyozta, hogy a Ptk. 6:78. § (2) bekezdésének hatálya alá eső kikötés alkalmazója nem

zárható el annak lehetőségétől, hogy igazolja a megfelelő ügyfél-tájékoztatás megtörténtét. Egy ilyen bizonyítás azonban szétfeszíti a közérdekű kereset alapján induló perek kereteit. Mindez azt igazolja, hogy ha a tisztességtelenség megállapításának előkérdése a támadott ügyleti feltétel szerződéses tartalommal való válása, úgy a szerződéses tartalommal való válás módja tisztességtelenségének megállapítása iránti az felperes nem rendelkezik keresetességi joggal.

Az alperes előadta továbbá, hogy a jelen per tényállása eltérő a Kúria Pfv.V.21.437/2018/5. számú ítéletének tényállásától. Abban az ügyben az ÁSZF 12. pontja tartalmazza az ügyfélnek azt a nyilatkozatát, amely szerint nem tart igényt az ÁSZF teljes szövegének rendelkezésre bocsátására, így az ÁSZF tényleges tartalma nem derül ki a nyilatkozatból vagy magából az előfizetői szerződés további részéből. A Bit. 166/D. § (1) bekezdésére is figyelemmel kialakított alperesi szerződéskötési gyakorlat szerint viszont az ügyfélnek a szerződéskötési folyamat során legkésőbb az ajánlat megtétele előtti napon meg kell kapnia a biztosításközvetítőtől a szerződéses dokumentumokat.

Az alperes arra is utalt, hogy a jelen perre a Fővárosi Ítéltábla 14.Gf.40.254/2018/5/II. és a Legfelsőbb Bíróság Pfv.VIII.22.152/2010/10. sz. ítélete sem alkalmazható. Az EBH2016. G.1. sz. döntésre történő felperesi hivatkozás nem mutat tartalmi egyezőséget a jelen per tényállásával. A BDT2019. 4045 számú döntés pedig nem abban a jogkérdésben foglalt állást, amely a jelen felülvizsgálati kérelem során elsődleges jelentőségű. A jelen perben a jogkérdés az, hogy a szerződő felek számára jogokat és kötelezettségeket meg nem határozó, azaz általános szerződési feltételnek nem tekinthető rendelkezésekre nézve indíthat-e az felperes közérdekű pert. Az alperes szerint a Ptk.-tól és a szerződéses gyakorlattól való összes eltérés egyenként történő feltüntetése, az ügyfél által egyenként történő elfogadása az egyébként is részletes és hosszadalmas szerződéskötési folyamatot mind a biztosító, mind az ügyfelek oldaláról ellehetetlenítené.

A Kúria döntése és jogi indokai

A felperes a felülvizsgálati kérelmét megalapozó jogszabálysértést abban határozta meg, hogy a másodfokú bíróság nem tekintette általános szerződési feltételnek az ÁSZF-nek a Polgári Törvénykönyvtől és a korábbi szerződési gyakorlattól eltérő szabályokat ismertető részét, és az alperessel szerződő feleknek e szabályok megismerésére és kifejezett elfogadására vonatkozó nyilatkozatát sem, ezért a közérdekű kereset alapján nem állapította meg azok tisztességtelenségét. A felperes állította, hogy a felülvizsgálati kérelemmel érintett jogkérdésben a jogerős ítélet eltér a Kúria Pfv.V.21.437/2018/5. számon közzétett határozatától.

Az ügyazonosság kérdését vizsgálva a Kúria azt állapította meg, hogy a felperes által hivatkozott határozat a jelen ügylettől eltérő anyagi jogi háttérű és tényállású ügyben született. Abban az ügyben a bíróság a jelen ügy tárgyát képező szerződéstől eltérő típusú, a közjogilag szabályozott előfizetői szerződés részét képező egyedi előfizetői szerződés mintájában rögzített előfizetői nyilatkozatot vizsgálta, és az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény 127. § (1) bekezdése szerinti egyedi előfizetői szerződés mintáját az elektronikus hírközlési előfizetői szerződések részletes szabályairól szóló 2/2015. (III. 30.) NMHH rendelet 11. § (4) bekezdésében foglaltakra tekintettel minősítette általános szerződési feltételnek. A Kúria Pfv.V.21.437/2018/5. számon közzétett határozata ezért a jelen ügyben nem irányadó. A Kúria a Pfv.V.20.152/2020. számú ügyben sem állapított meg ügyazonosságot. Ha ebben az ügyben és a Pfv.V.21.437/2018. számú ügyben azonos lett volna a jogkérdés, jogegységi eljárás lefolytatását kezdeményezte volna.

A felperes felülvizsgálati kérelmében érintett jogkérdés szempontjából releváns tényállástól a Kúrián Pfv.V.20.152/2020. és Pfv.V.21.270/2017. számon folyamatban volt ügyek tényállása nem tér el. A jogkérdésben ezekben az ügyben elfoglalt jogi álláspontját a Kúria a jelen ügyre nézve is irányadónak tartja. A másodfokú bíróság helytállóan mutatott rá, hogy a felperes álláspontjával ellentétben a Polgári Törvénykönyvtől és a korábbi szerződési gyakorlattól eltérő kikötések összegzése fogalmilag nem általános

szerződési feltétel, hanem az ÁSZF általános és különös feltételeiben elhelyezett szerződési feltételek szerződési tartalomává válásának előfeltétele. A jogi hatását és tartalmát tekintve nem minősül szerződéskötési nyilatkozatnak. Az alperessel szerződni kívánó felek nem ennek mint általános szerződési feltételnek, hanem az ÁSZF általános és különös feltételei között elhelyezett, a felek jogait és kötelezettségeit meghatározó feltételek elfogadásáról nyilatkoznak, amelyek fogalmilag is általános szerződési feltételek. Az, hogy a fogyasztó tájékoztatása és nyilatkozata megfelel-e a Ptk. 6:78. § (2)-(3) bekezdésében foglaltaknak, nem a kikötés érvényességére van hatással, hanem arra, hogy szerződéses tartalomává válik-e az általános szerződési feltétel. A biztosítási szerződések területén a Ptk. 6:78. §-ának előírásait kiegészítő speciális tájékoztatási követelményeket tartalmazó szabályok megsértése nem érinti az általános szerződési feltételek vagy azok egyes kikötései – a Ptk.-ban meghatározottak szerinti – szerződéses tartalomává válását. A Bit. 152. § (2) bekezdésében meghatározott kötelezettség megsértése az e törvényben meghatározott jogkövetkezményeket vonja maga után [Bit. 152. § (4) bekezdés]. A Polgári Törvénykönyvtől és a korábbi szerződési gyakorlattól eltérő ÁSZF feltételek nem válhatnak úgy a szerződés részévé, hogy azokról a fogyasztót ne kellene tájékoztatni és annak ne kellene nyilatkoznia az elfogadásról, így a tájékoztatásnak nincs a Ptk.-ban rögzített diszpozitív szabályokon alapuló szerződéskötési mechanizmustól eltérő hatása.

A felperesi kereset tárgyát képező nyilatkozatok nem szerződésből eredő jogokat és kötelezettségeket állapítanak meg, hanem szerződési tartalomává tesznek a biztosító által alkalmazni kívánt általános szerződési feltételeket. A nyilatkozatokat ugyan a biztosító több szerződés megkötése céljából fogalmazta meg, de nem a biztosítási jogviszony tartalmaként. A Ptk. 6:78. §-ában foglalt teljesülésének hiánya nem a szerződés tartalmából következő joghatásnak, hanem az általános szerződési feltételekkel való szerződéskötésnek a hibája, ezért nem lehet az érvénytelenség a jogkövetkezménye. A szerződéskötési eljárás jogi értelemben nem lehet tisztességtelen. Az, hogy a keresetösségi jogot a Ptk. 6:103. § (1) bekezdése megalapozhatja, a jelen ügyben nem merülhetett fel, mivel a felperes általános szerződési feltételek tisztességtelenségének a megállapítása iránt indította a pert, és maga is a Ptk. 6:105. § (1) bekezdés a) pontjára alapította a keresetindítási jogát. A Ptk. 6:102. § (1) bekezdése alapján a felek szerződésből eredő jogaiban és kötelezettségeiben a fogyasztó hátrányára jelentős egyenlőtlenséget előidéző feltétel (szerződési tartalom) minősülhet tisztességtelennek. A szerződési feltétel tisztességtelenségének jogkövetkezménye pedig a Ptk. 6:103. § (3) bekezdése szerint az érvénytelenség (semmisség). Közérdekű kereset a Ptk. 6:105. § (1) bekezdése alapján az érvénytelenség megállapítására indítható. A Polgári Törvénykönyvtől és a korábbi szerződési gyakorlattól eltérő ÁSZF feltételek összegzése és a szerződő félnek ezek megismeréséről és kifejezett elfogadásáról szóló nyilatkozata nem minősül általános szerződési feltételnek, akként érvénytelen sem lehet. A felperes érvénytelenségi keresetét elutasító jogerős ítélet mindezekre tekintettel a felülvizsgálati kérelemben hivatkozott okból nem jogszabálysértő.

A Kúria ezért a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta.

Kúria Pfv.20629/2021/4. számú precedensképes határozata

Feldolgozta: Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd

*

2022/II/2

Tárgyszavak

biztosítási esemény, biztosítási érdek, biztosítási fedezet, biztosítási szerződés, bizonyítási teher, kizárás

A felek a biztosítási szerződésben úgy is rendelkezhetnek, hogy a károsító esemény meghatározott feltételekkel történő megvalósulása esetén a biztosító nem nyújt fedezetet, így nem köteles biztosítási összeg megfizetésére (kizárás).

A fedezet terjedelmét ilyen módon szűkítő kikötés a biztosítási esemény meghatározását egészíti ki.

A kizárás a biztosítási szerződésnek a biztosítási esemény meghatározását kiegészítő olyan rendelkezése, amely szerint a károsító esemény meghatározott feltételekkel történő megvalósulásakor a biztosító nem nyújt fedezetet, így nem köteles biztosítási összeg megfizetésére. A biztosítási szerződésben meghatározott biztosítási (károsító) esemény bekövetkezésével kapcsolatos tények állítása a biztosítási összeget igénylő fél, míg a teljesítési kötelezettséget kizáró tények állítása a biztosító érdeke. Nem magát a biztosítási esemény bekövetkezését vagy a kizárási okot – mint végső soron anyagi jogkérdéseket – kell bizonyítani, hanem az ezek alapjául állított konkrét történeti tényeket.

Mindig az adott biztosítási szerződés által meghatározott biztosítási jogviszony és a felek jogvitában tett tényállításai alapján kell állást foglalni a bizonyítási érdekről és a bizonyítási teherről.

A rPtk. alkalmazása körében is irányadó a biztosítási esemény és a kizárás viszonyával, valamint azokkal összefüggésben a bizonyítási érdekekkel [rPp. 164. § (1) bekezdés] és a bizonyítási teherrel [rPp. 3. § (3) bekezdés] kapcsolatos, a Ptk. szabályozásán alapuló kúriai gyakorlat {Kúria Pfv.I.21.222/2020/9. [32]-[34]; Kúria Pfv.I.21.240/2021/4. [43], megjelent: BH2022. 73.}.

rPtk. 536. § (1) bek., 553. § (1) bek., 544. §, rPp. 3. § (3) bek., 164. § (1) bek., 206. § (1) bek., 221. § (1) bek.

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

A felperes későbbi tagjai 2000 óta működtettek maguk építette ajándékboltot a helyi parkolóban úgy, hogy a területet évente megkötött közterület-használati szerződéssel bérelték az önkormányzattól. Az alperessel tűzkárra is kiterjedő vállalkozói vagyontulajdoni szerződést kötöttek. 2004-ben az ajándékbolt leégett. Az alperes által kifizetett biztosítási összegből új építményt építettek, és arra újabb vagyontulajdoni szerződést kötöttek. A felperest 2011 áprilisában alapították, ezt követően az ajándékboltot ő üzemeltette. A felperes szerződő félként és biztosítottként határozatlan tartamú vállalkozói vagyontulajdoni szerződést (a továbbiakban: biztosítási szerződés) kötött az alperessel egyebek mellett tűz- és elemi károk biztosítására.

A biztosítási szerződés részét képező általános vagyontulajdoni feltételek (a továbbiakban: ÁVF) szerint a biztosító kockázatviselése azokra a biztosítási eseményekre terjed ki, amelyeket a szerződés vagy a különös feltételek meghatároznak, és amelyeknek a bekövetkezése esetére a biztosító a biztosítási összeg vagy annak egy része megfizetésére vállalt kötelezettséget. Amennyiben a szerződő (biztosított) a biztosítási esemény bekövetkezésének bejelentésére, a felvilágosítás megadására, ezek biztosító általi ellenőrzésének lehetővé tételére, a biztosító szerződésben vállalt szolgáltatási kötelezettsége teljesítéséhez szükséges dokumentumok szolgáltatására vonatkozó kötelezettségét nem teljesíti, és emiatt lényeges körülmények kideríthetetlenekké válnak, a biztosító kötelezettsége nem áll be. A biztosító mentesül fizetési kötelezettsége alól, amennyiben bizonyítja, hogy a kárt jogellenesen a biztosított vezetői, a biztosított vagyontárgyak kezelésével együtt járó tevékenységet végző tagjai vagy szervei szándékosan vagy súlyosan gondatlanul okozták.

A biztosítási szerződés részét képező vállalkozások vagyontulajdoni feltételei (a továbbiakban: VVF) szerint a biztosító nem nyújt kártalanítást olyan károkra, veszteségekre, költségekre vagy kiadásokra, amelyek nem véletlen, váratlan, előre nem látható, balesetszerű módon következtek be. Biztosítási eseménynek minősülnek a következőkben felsorolt események, ha azok bekövetkezése esetén a biztosított

vagyontárgyak károsodnak. A tűz – mint biztosítási esemény – alatt olyan tüzeset értendő, amikor az égési folyamat (együttesen jelentkező hő-, láng-, fény- és füstthatás kíséretében lezajló oxidációs folyamat) nem rendeltetésszerű tüztérben keletkezik – vagy ott keletkezik, de azt elhagyja – és önerőből tovább terjedni képes. Nem minősülnek biztosítási eseménynek a felsorolt okok miatt bekövetkezett károk.

Az ajándékboltban 2013. február 18-án tűz ütött ki. Az teljesen leégett, valamint az abban található eszközök és az ott tárolt tárgyak is megsemmisültek. A felperes tagja ellen csalás vétség kísérlete miatt indított nyomozást megszüntették, mert a rendelkezésre álló adatok alapján a bűncselekmény elkövetését nem lehetett kétséget kizáróan bizonyítani.

Az alperes elutasította a felperes biztosítási összeg iránti igényét, mert egyrészt ideiglenes építményt nem lehetett biztosítani, másrészt a beszerzett szakvélemény szerint a biztosított gyújtotta a tüzet.

A kereset és a védekezés

A felperes keresetében 8.074.277 forint biztosítási összeg és kamata megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Indokolása szerint a biztosítási szerződés érvényes, a biztosítási esemény bekövetkezett, mentesülési ok nem áll fenn, ezért az alperes köteles a teljesítésre.

Az alperes kérte a kereset elutasítását. Indokolása szerint az építmény ideiglenes jellegű, ezért nem biztosított, és így nem biztosítottak az abban elhelyezett ingóságok sem. A felperes nem bizonyította a véletlen, váratlan, előre nem látható, balesetszerű tűzbiztosítási esemény bekövetkezését [VVF., rPtk.) 536. § (1) bekezdés, 553. § (1) bekezdés]. A rendelkezésre álló adatok – különösen a rendőrségi iratanyag – számos ellentmondást és ellenőrizhetetlen körülményt tartalmaznak, amelyek kifejezetten megkérdőjelelik a felperes által adott felvilágosítások valóságtartalmát, így lényeges körülmények kideríthetetlenek még a nyomozóhatóság számára is (ÁVF, rPtk. 544. §). A kárt a felperes tagja szándékosan okozta, így mentesül fizetési kötelezettsége alól (ÁVF r Ptk. 556. §). A felperes valótlan válaszokat tartalmazó biztosítási ajánlatot írt alá, ezzel megsértette közlési kötelezettségét, felismerhette az üzletkötő tévedését, így a biztosítási szerződés érvénytelen a rPtk. 540. § (1) bekezdése és a 210. § (1) bekezdése alapján.

Az első- és a másodfokú ítéletek, valamint a Kúria végzése

Az elsőfokú bíróság ítéletével kötelezte az alperest 5.626.251 forint és 2013. február 18-tól járó kamata megfizetésére, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Indokolása szerint a felperes nem tévesztette meg az alperest; ha tévedésben volt, úgy azt maga okozta, ezért a biztosítási szerződés érvényes. Az épület nem pavilonnak minősült, ezért arra kiterjedt a biztosítási szerződés. A csatolt iratok alapján nem találta bizonyítottnak, hogy a tüzet a felperes szándékosan okozta, így az alperes nem mentesül. Az összepszerűség körében a kirendelt szakértő szakvéleménye alapján az építmény károkori forgalmi értéke bruttó összegének a megfizetésére kötelezte az alperest. Az ingóságokkal kapcsolatban arra a következtetésre jutott, hogy a fagyalt és a mirelit áru, az ajándéktárgyak nagy része, valamint a mikro, az olajsütő és a bojler nem lehetett az épületben.

Az alperes fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság 2.Gf.75.934/2018/6-II. számú ítéletével (a továbbiakban: első jogerős ítélet) az elsőfokú bíróság ítéletének nem fellebbezett részét nem érintette, fellebbezett részét megváltoztatta és a keresetet elutasította. Indokolása szerint az alperes a biztosítási szerződés megkötésekor az építmény jellegét és működését érintő lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, ezért a biztosítási szerződés érvénytelen, így az alperes nem kötelezhető annak teljesítésére.

A Kúria Pfv.V.21.400/2019/7. számú végzésével (a továbbiakban: Kúria végzése) az első jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és a másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Indokolása szerint nem állapítható meg, hogy az alperes tévedését a felperes okozta vagy felismerhette, így a megtámadás együttes feltételei nem állnak fenn, ezért a biztosítási szerződés nem érvénytelen. A másodfokú bíróság eltérő jogi álláspontja miatt nem bírálta el teljeskörűen az alperes fellebbezését, ezért a jogerős ítélet hatályon kívül helyezése mellett a másodfokú bíróságot az alperes fellebbezésének elbírálása végett új eljárásra és új határozat hozatalára utasította.

Az új eljárásban a másodfokú bíróság jogerős ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét részben és akként változtatta meg – nem fellebbezett rendelkezését nem érintve –, hogy az alperest terhelő marasztalás tőkeösszegét 4.904.477 forintra, a késedelmi kamatszámítás kezdő időpontját 2013. április 3-ra mérsékelte, ezt meghaladóan a keresetet elutasította. Indokolása szerint az elsőfokú bíróság ítéletének a keresetet részben elutasító rendelkezése fellebbezés hiányában jogerőre emelkedett. Az elsőfokú bíróság a bizonyítással kapcsolatban helyesen alkalmazta a rPp. 164. § (1) bekezdését, arról a feleket a rPp. 3. § (3) bekezdése alapján megfelelően tájékoztatta. A tényállást döntően helytállóan állapította meg, azt ugyanakkor a másodfokú bíróság részben pontosította, részben kiegészítette. A Kúria végzésére figyelemmel egyetértett az elsőfokú bíróság jogi következtetésével abban, hogy a biztosítási szerződés érvényes, mert a megtámadás együttes feltételei nem állnak fenn. Erre tekintettel a VVF alapján az épület biztosított volt. A tűzeset a VVF értelmében biztosítási eseménynek minősül, az nem vitatottan bekövetkezett. Az alperes az épület bruttó forgalmi értékének megfelelő biztosítási összeg megfizetésére köteles, amit azonban csökkenteni kell az önrész mértékével. Irrelevánsnak ítélte, hogy a felperesnek el kellett volna bontania az épületet, mert az alperesnek a biztosítási esemény bekövetkezésekor áll be a biztosítási összeg teljesítésére vonatkozó kötelezettsége. A rPp. 235. § (1) bekezdése alapján figyelmen kívül hagyta az alperesnek a szakvéleménnyel kapcsolatos fellebbezési előadását. Helyesnek ítélte a fagyaltra és a mirelit árukészletre vonatkozó döntést, mert azok már nem lehettek az épületben. Az alperes a berendezésekkel összefüggésben felhívás ellenére sem pontosította fellebbezését, azokra nem tett részletes tényállítást, ezért a fellebbezést alaptalannak ítélte. A felperes keresetváltoztatását is figyelembe véve az elsőfokú bíróság ítéletét a kamatfizetés kezdő időpontja tekintetében is megváltoztatta.

A felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem

Az alperes felülvizsgálati kérelmében kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését és új határozat hozatalával a kereset elutasítását. A felülvizsgálati kérelem szerint a jogerős ítélet sérti a rPtk. 536. § (1), az 553. § (1) bekezdését és az 544. §-át, valamint a rPp. 3. § (3) a 164. § (1), a 206. § (1) és a 221. § (1) bekezdését. Álláspontja szerint a jogerős ítélet indokolása hiányos a megjelölt anyagi jogszabályhelyekkel kapcsolatban. Az elsőfokú bíróság a jogalap körében hiányosan rögzítette védekezését és így hiányosan indokolt, amit a másodfokú bíróság elfogadott. A másodfokú bíróság a megjelölt anyagi jogszabályokkal ellentétesen, valamint azokat el sem bírálva hozta meg ítéletét a biztosítási esemény bekövetkeztével, továbbá a felvilágosítások hiányával és emiatt lényeges körülmények kideríthetlenségével összefüggésben, megsértve a bizonyítási teherre és az indokolási kötelezettségre vonatkozó jogszabályokat is. A másodfokú bíróság a feltárt tényeknek a bizonyítékokkal ellentétes, okszerűtlen értékelésével, az indokolást mellőzve jutott arra a helytelen jogi következtetésre, hogy teljesítési kötelezettség terheli.

Az első- és a másodfokú eljárás során védekezését, annak tényalapját és bizonyítékait részletesen előadta, így hivatkozott a nyomozati iratokra és a tanúvallomásokra is. Ezek szerint felmerül a szándékos gyújtogatás lehetősége. A helyszínen nem találták meg az ajándéktárgyak és a háztartási berendezések maradványát. A felperes tagjának érdekében állhatott az épület megsemmisítése, poligráfós vizsgálatot pedig nem tudtak elvégezni. A rendőrségre érkezett névtelen bejelentés szerint a felperes tagja gázolajos palackkal felgyújtotta az épületet. A névtelen bejelentés akkor még csak szűk körben ismert tényeket tartalmazott, az abban foglaltak közül egyesek utóbb igaznak bizonyultak. A tanúvallomások szerint az árut és a

berendezési tárgyakat mindig az épületben hagyták, ehhez képest a tüzesetet megelőzően az épületet kiürítették és az ingóságokat más ingatlanokban helyezték el. A felperes tagjai tudták, hogy ha a területre tervezett ingatlanfejlesztés megvalósul, úgy azt a továbbiakban nem használhatják.

A biztosítási esemény hiányával kapcsolatban arra hivatkozott, hogy a VVF kizárja a biztosító kockázatviseléséből az olyan károkat, amelyek nem véletlen, váratlan, előre nem látható, balesetszerű módon következtek be. A tűzkár önmagában még nem biztosítási esemény. Ehhez szükséges az is, hogy a biztosított szempontjából a tűz véletlen, váratlan, előre nem látható, balesetszerű esemény legyen, amit a felperesnek kellett volna bizonyítania, de azt nem teljesítette. E kérdéssel a bíróságok nem foglalkoztak, a jogerős ítélet azzal kapcsolatban nem tartalmaz indokolást. A rendelkezésre álló adatok szerint a felperes tagjai készültek a káreseményre, arra volt indítékuk, céljuk, alkalmuk és lehetőségük is. Önmagában az, hogy a nyomozás során az alapos gyanút nem sikerült kétséget kizáróan bizonyítani és ezért elmaradt a vádemelés, még nem teszi bizonyítottá a biztosítási eseményt. Védekezését a bíróságok a mentesülés kérdésével azonosították, de ő nem erre hivatkozott, hanem a biztosítási esemény fogalmi körébe tartozó kizárásra. A bírói gyakorlat, így a Kúria Pfv.V.20.509/2018/7. számú határozata szerint a kizárás a biztosítási esemény fogalmába tartozó elem, ezért annak bizonyítása a biztosítottat terheli. A Kúria éles határvonalat húzott a mentesülés és a kizárás közé. A felperesnek kell bizonyítania, hogy a kizárás tényálláslemei nem valósultak meg, a tűzkár váratlanul, véletlenszerűen, előre nem láthatóan, balesetszerűen következett be.

A lényeges körülmények kideríthetlensége körében arra hivatkozott, hogy az ÁVF a rPtk. 544. §-ával összhangban szabályozza a biztosított felvilágosítási kötelezettségét és a mulasztás jogkövetkezményét. A perben azzal is védekezett, hogy a felperesi oldal szereplői önmagukkal és egymással, valamint a kihallgatott tanúkkal ellentmondó nyilatkozatot tettek, így nemcsak neki, hanem a hatósági jogkörrel rendelkező rendőrségnek is kideríthetetlen volt, hogy a felperes felvilágosításai közül melyek igazak. Az általa hivatkozott közzétett határozat szerint a károsult szavahihetőségének perdöntő jelentősége van. Felülvizsgálati kérelmében megjelölte az álláspontja szerint kideríthetetlen lényeges körülményeket. A bírósági gyakorlat szerint a tájékoztatási és felvilágosítási kötelezettség megsértése esetén nem áll be a biztosító szolgáltatási kötelezettsége. Ennek ellenére az első- és a másodfokú bíróság ítélete nem tért ki erre a védekezésre. Mindezek alapján arra hivatkozott, hogy a felperes a biztosítási esemény bekövetkezése körében nem tett eleget bizonyítási kötelezettségének, valamint lényeges körülmények kideríthetlensége miatt nem állt be szolgáltatási kötelezettsége, ezért kérte a kereset elutasítását.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelmében kérte a jogerős ítélet hatályában fenntartását. Indokolása szerint a biztosítási esemény bekövetkezése körében a bizonyítási teher az alperes oldalán van, így neki kell bizonyítania, hogy a káresemény nem véletlen, váratlan, illetve előre látható volt. A rendőrségi eljárásban nem tudták kétséget kizáróan megállapítani a szándékos károkozást és a tűz keletkezésének körülményeit. Az alperes így nem tudta bizonyítani, hogy a biztosítási esemény neki felróható. Nincs olyan dokumentum, amely kétséget kizáróan bizonyítaná a káresemény szándékos előidézését, az alperes csak feltételezésekbe bocsátkozik.

A Kúria döntése és jogi indokai

Az alperes a jogerős ítéletet két okból támadta: egyrészt a biztosítási esemény bekövetkezését a felperes nem bizonyította, másrészt lényeges körülmények kideríthetlensége miatt kötelezettsége nem állt be. Mindkét hivatkozásával összefüggésben állította a jogerős ítélet indokolásának tartalmi hiányosságát.

A biztosítási esemény bekövetkezésével összefüggésben az alperes és fellebbezésében is hivatkozott arra, a felperes nem bizonyította a véletlen, váratlan, előre nem látható, balesetszerű tűzbiztosítási esemény bekövetkezését, a VVF ugyanis kizárja a biztosító kockázatviseléséből az olyan károkat, amelyek nem ilyen

módon következtek be. A jogerős ítélet a biztosítási eseménnyel kapcsolatban annyit tartalmaz, hogy a tüzeset a VVF értelmében biztosítási eseménynek minősül és az nem vitatottan bekövetkezett. A másodfokú bíróság a VVF szerinti kizárások megvalósulását így nem vizsgálta.

A vagyonbiztosítás tartalma szerint kárbiztosítás: a biztosítási esemény bekövetkezésével a biztosított vagyonában kár keletkezik, és a biztosító emiatt köteles a biztosítási összeget a biztosítottnak megfizetni. A vagyonbiztosítás ezért a károkkal szemben védi a biztosítottat. Ezzel a biztosítással a vagyontárgyhoz fűződő vagyoni érdek részesül védelemben az esetlegesen bekövetkező károsító, gazdaságilag hátrányos események hatása ellen, ez a biztosítási érdek. A vagyonbiztosítási szerződés tárgya nem maga a vagyontárgy, hanem az a vagyoni érdek, ami a biztosított részéről a vagyontárgy irányában fennáll {Kúria Pfv.I.20.097/2021/6. [37]}. A biztosító a biztosítási szerződésben meghatározott jövőbeni esemény – a biztosítási esemény – bekövetkezése esetén köteles a biztosítási összeg megfizetésére [rPtk. 536. § (1) 553. § (1) bekezdés]. A rPtk. 536. § (2) bekezdése példálózó módon megjelöli a lehetséges biztosítási eseményeket – ezek között a károsító eseményt is –, de mindig a biztosítási szerződésben kell meghatározni a biztosító fizetési kötelezettségét kiváltó biztosítási eseményt. Erre figyelemmel a rPtk. alkalmazása körében is irányadó a biztosítási esemény és a kizárás viszonyával, valamint azokkal összefüggésben a bizonyítási érdekekkel [rPp. 164. § (1) bekezdés] és a bizonyítási teherrel [rPp. 3. § (3) bekezdés] kapcsolatos, a Ptk. szabályozásán alapuló kúriai gyakorlat {Kúria Pfv.I.21.222/2020/9. [32]-[34]; Kúria Pfv.I.21.240/2021/4. [43], megjelent: BH2022. 73.}.

Vagyonbiztosítási szerződésnél (kárbiztosításnál) a károsító esemény minősül biztosítási eseménynek [régi Ptk. 536. § (2) bekezdés *a*) pont]. A felek azonban a biztosítási szerződésben úgy is rendelkezhetnek, hogy a károsító esemény meghatározott feltételekkel történő megvalósulása esetén a biztosító nem nyújt fedezetet, így nem köteles biztosítási összeg megfizetésére (kizárás). A fedezet terjedelmét ilyen módon szűkítő kikötés a biztosítási esemény meghatározását egészíti ki. A rBit 96. § (1) bekezdés *a*) pontja a biztosítási szerződés tartalmi elemei között maga is megkülönbözteti a biztosítási esemény meghatározását és a kizárásokat. A biztosítási eseményben való megállapodás a biztosítási szerződés lényeges tartalmi eleme [rPtk. 536. § (1), 205. § (2) bekezdés], enélkül a szerződés nem jön létre, míg a kizárás alkalmazása csak lehetőség a felek számára. A rPtk. a biztosítási esemény tág – kizárások nélküli – fogalmát alkalmazza: a károsító esemény a biztosítási esemény [rPtk. 536. § (2) bekezdés *a*) pont], vagyonbiztosítási szerződést az köthet, aki érdekelt a biztosítási (károsító) esemény elkerülésében, a vagyontárgy megóvásában (rPtk. 548. §), és ezt a szerződésben meghatározott biztosítási (károsító) eseményt kell bejelenteni (régi Ptk. 544. §). E szabályozásból következően a biztosítási szerződésben meghatározott biztosítási (károsító) esemény bekövetkezésével kapcsolatos tények állítása a biztosítási összeget igénylő fél, míg a teljesítési kötelezettséget kizáró tények állítása a biztosító érdeke.

A felülvizsgálati kérelemben megsértettként állított bizonyítási érdek [rPp. 164. § (1) bekezdés] és bizonyítási teher [rPp. 3. § (3) bekezdés] szabályozása abból ered, hogy a felperesnek a keresetlevélben, az alperesnek az ellenkérelemben kell előadnia az érvényesíteni kívánt jogot, illetve az érdemi védekezést megalapozó tényeket. Bizonyítani a per eldöntéséhez szükséges (releváns) tényeket kell [rPp. 163. § (1) bekezdés]. A bizonyítás tárgya a fél által állított – és az ellenfél által vitatott – olyan konkrét történeti tény, amelynek valósága esetén a kereset vagy a védekezés alapos. Ebből következően biztosítási összeg megfizetése iránti perben nem magát a biztosítási esemény bekövetkezését vagy a kizárási okot – mint végső soron anyagi jogkérdéseket – kell bizonyítani, hanem az ezek alapjául állított konkrét történeti tényeket. A fentiek alapján mindig az adott biztosítási szerződés által meghatározott biztosítási jogviszony és a felek jogvitában tett tényállításai alapján kell állást foglalni a bizonyítási érdekről és a bizonyítási teherről.

A jelen ügyben az ÁVF és a VVF a biztosítási esemény általános meghatározását tartalmazza, biztosítási eseményként magát a károsító eseményt szabályozza. Biztosítási eseménynek minősül a tűz, ha annak

bekövetkezése esetén a biztosított vagyontárgyak károsodnak. A biztosítási szerződés meghatározza, hogy mi minősül tűzbiztosítási eseménynek, valamint, hogy milyen okok miatt bekövetkezett károk nem minősülnek annak. A tűz bekövetkezését az alperes nem vitatta, így azt nem kellett bizonyítani. Az alperes érdemi védekezését a VVF-ben szabályozott kizárásra alapította állítva, hogy a kár nem véletlen, váratlan, előre nem látható, balesetszerű módon következett be. A perben az alperes érdeke e szerződéses rendelkezés alkalmazása, ezért az alperesnek kellett konkrét történeti tényeket állítania és bizonyítania azzal kapcsolatban, hogy a kár nem véletlen, váratlan, előre nem látható, balesetszerű módon következett be. Az elsőfokú bíróság ennek megfelelően a bizonyítási érdekekkel és a bizonyítási teherrel kapcsolatban helyesen tájékoztatta a feleket arról, hogy a biztosítási esemény bekövetkezését a felperesnek, a kizárási ok fennállását az alperesnek kell bizonyítania. Ezt a jogerős ítélet is helyesnek ítélte, így az nem sérti a rPp. 164. § (1) és a 3. § (3) bekezdését.

A Kúria fenti határozatain kívüli bírói gyakorlat sem támasztja alá a felülvizsgálati kérelemben előadott, ettől eltérő álláspontot. A Kúria Pfv.V.21.362/2020/4. számú határozatának [64] bekezdésében általánosságban úgy foglalt állást, hogy a kizárási ok bizonyítása a biztosítót terheli. Az alperes által hivatkozott Pfv.V.20.509/2018/7. számú kúriai határozat [26] bekezdése általánosságban szintén azt tartalmazza, hogy a biztosítási esemény bekövetkezésének bizonyítása a biztosítottat, míg a mentesülési vagy a kizárási ok bizonyítása a biztosítót terheli. E határozatában a Kúria arról döntött, hogy a bizonyítási teher általános szabálya a konkrét perbeli biztosítási jogviszonyban miként érvényesül. Ennek során figyelemmel volt a vizsgált konkrét biztosítási szerződés szabályozási módjára és tartalmára. A kizárási okot megalapozó tény (a tűzveszélyes anyag tárolása) abban a perben megállapítható volt, a felperes ezért ezzel szemben bizonyíthatta, hogy nem ő tárolta az ingatlanon a tűzveszélyes anyagot.

Az alperes ellenkérelmében és fellebbezésében a VVF mellett kifejezetten hivatkozott arra, hogy a kár nem véletlen, váratlan, előre nem látható, balesetszerű módon következett be. Okiratok és tanúvallomások alapján állította, hogy szándékos gyújtogatás történt, és a körülmények alapján ez a felperes tagjának az érdekében állt. A jogerős ítélet a kizárást megalapozó, hivatkozott tények ellenére nem tartalmazza e bizonyítékok megjelölését, az azok mérlegelésénél irányadónak vett körülményeket, az esetleges bizonyítatlanság okait, a bizonyítékértékelés alapján a kizárási körében megállapított tényeket, a kizárási elbírálásával kapcsolatban alkalmazott jogszabályokat és az azokból levont anyagi jogi következtetést. Az alperes a jogalap körében előadott védekezését az új eljárásban is kifejezetten fenntartotta (2.Gf.75.361/2020/8.). A másodfokú bíróság a kizárással kapcsolatban mégsem adta elő az indokolás szükséges tartalmi elemeit, így a jogerős ítélet sérti a rPp. 221. § (1) bekezdését. E tartalmi hiányosság miatt a kizárással összefüggésben állított további eljárási jogszabálysértés [rPp. 206. § (1) bekezdés] és az anyagi jogszabálysértések érdemben nem bírálhatók el.

Az alperes felülvizsgálati kérelmében másrészt arra hivatkozott, hogy a biztosított felvilágosítási kötelezettségének megsértése miatt lényeges körülmények kideríthetetlenekké váltak, így kötelezettsége nem állt be. Az alperes ellenkérelmében és fellebbezésében az ÁVF és a rPtk. 544. §-a alapján hivatkozott arra, hogy a peradatok – különösen a rendőrségi iratanyag – számos ellentmondást és ellenőrizhetetlen körülményt tartalmaznak, amelyek kifejezetten megkérdőjelezzik a felperes által adott felvilágosítások valóságtartalmát. A jogerős ítélet ugyanakkor ezzel összefüggésben sem tartalmazza a rPp. 221. § (1) bekezdésében előírtakat. A jogerős ítélet az alperes jogalappal kapcsolatos – fellebbezésben is előadott – védekezése körében egyáltalán nem tünteti fel az azokra vonatkozó, jelentőséggel bíró tartalmi elemeket, pedig az alperes fellebbezésében kizárásra, mentesülésre és kötelezettsége be nem állására is hivatkozott.

A Kúria végzésével az első jogerős ítéletet azért helyezte hatályon kívül, mert a másodfokú bíróság eltérő jogi álláspontja folytán nem bírálta el teljes körűen az alperes fellebbezését. Ez a most felülvizsgált jogerős ítélettel sem történt meg. A jogerős ítélet tartalmi hiányossága miatt sérti a rPp. 221. § (1) bekezdését, amely egyúttal alkalmatlanná teszi az érdemi döntés felülvizsgálatára. A Kúria ezért a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, és az ügyben eljárt másodfokú bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára

utasította. Az új eljárásban a másodfokú bíróságnak az alperes jogalappal kapcsolatos fellebbezését is teljes körűen el kell bírálnia: vizsgálnia kell a kizárással és a felvilágosítás adási kötelezettség megsértésével összefüggésben előadottakat. E körben a bizonyítékokat összességében kell értékelnie, ezek alapján meg kell állapítania a védekezés elbírálásához szükséges tényállást, alkalmaznia kell az irányadó jogszabályokat és szerződéses rendelkezéseket; mindezeket a jogerős ítélet indokolásának tartalmaznia kell.

Kúria Pfv.20442/2021/7. számú precedensképes határozata

Feldolgozta: Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd

Publikált határozatok

EUB

2022. január 13-i, Paget Approbois SAS és Alpha Insurance A/S kontra Depeyre entreprises SARL és társai ítélet, C-724/20., ECLI:EU:C:2022:9

1) A biztosítási és viszontbiztosítási üzleti tevékenység megkezdéséről és gyakorlásáról (Szolvencia II) szóló, 2009. november 25-i 2009/138/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 292. cikkét úgy kell értelmezni, hogy az e cikkben említett, „a biztosítótól elvont eszközök vagy megvont jogok tárgyában indított, de függőben lévő peres ügyek” kifejezés fogalma magában foglalja azt a folyamatban lévő peres eljárást, amelynek tárgya az egyik tagállamban elszenvedett kár jogcímén a biztosított által egy másik tagállamban felszámolási eljárás alá vont biztosítónál előterjesztett biztosítási kártérítés iránti kérelem.

2) A 2009/138 irányelv 292. cikkét úgy kell értelmezni, hogy e cikk értelmében azon tagállam joga szabályozza a felszámolási eljárásnak a peres eljárásra gyakorolt valamennyi joghatását, amelyben e peres eljárás folyamatban van. Így különösen alkalmazni kell e tagállam jogának azon rendelkezéseit, amelyek először is azt írják elő, hogy az ilyen eljárás megindításával a folyamatban lévő peres eljárás megszakad, másodsor, amelyek a peres eljárás folytatását a hitelező biztosítási kártérítés iránti igényének a biztosító vagyona terhére történő bejelentéséhez, valamint a felszámolási eljárás lefolytatásáért felelős szervek perbehívásához kötik, harmadszor pedig, amelyek megtiltanak minden kártérítés megfizetésére kötelezést, mivel annak immár csak a fennállását és összegét lehet megállapítani, amennyiben az ilyen rendelkezések főszabály szerint nem érintik az említett irányelv 274. cikkének (2) bekezdése alapján a székhely szerinti tagállam joga számára fenntartott hatályt.

2022. január 31-i, TM kontra EJ végzés, C-28/21., ECLI:EU:C:2022:69

A gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló, 2009. szeptember 16-i 2009/103/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 3. cikkének első bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes az olyan nemzeti rendelkezés, amely szerint a gépjármű-felelősségbiztosítás nem terjed ki a jövedelemkiesésből eredő károkra, feltéve, hogy a fedezet ilyen korlátozása a károsult vagy a károsult jármű tulajdonosa vagy üzembentartója lakóhelye szerinti tagállam szerinti eltérő bánásmód nélkül alkalmazandó.

[Saját fordítás francia nyelvből-közli dr. Pataky Tibor]

2022. február 24-i, A és társai kontra O és „A.” Towarzystwo Ubezpieczeń Życie S.A. ítélet, C-143/20. és C-213/20. egyesített ügyek, ECLI:EU:C:2022:118

1) Az életbiztosításról szóló, 2002. november 5-i 2002/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 36. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az ott említett információkat közölni kell azon fogyasztóval, aki biztosítottként egy biztosítóintézet és egy vele szerződő vállalkozás között létrejött, befektetési jegyekhez kötött, változó tőkefedezetű csoportos életbiztosítási szerződéshez csatlakozik. A biztosítóintézet feladata, hogy ezeket az információkat közölje a szerződő fél vállalkozással, amely köteles azokat a fogyasztónak az e szerződéshez való csatlakozását megelőzően továbbítani, kiegészítve azt bármely egyéb részlettel, amely az ezen – a 2002/92 irányelv 12. cikkének (3) bekezdésével összefüggésben értelmezett – rendelkezés szerint e fogyasztó szükségleteit és igényeit figyelembe véve szükséges lehet.

2) A 2002/83 irányelv III. melléklete A. pontjának a) 12. alpontjával összefüggésben értelmezett 36. cikke (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy a mögöttes eszközök jellege azon megjelölésének, amelyet a fogyasztóval az utóbbinak a befektetési jegyekhez kötött, változó tőkefedezetű csoportos életbiztosítási szerződéshez való csatlakozását megelőzően kell közölni, tartalmaznia kell ezen mögöttes eszközök alapvető jellemzőinek megjelölését. E megjelöléseknek:

- tartalmazniuk kell az említett mögöttes eszközök gazdasági és jogi jellegének, valamint a hozzájuk kapcsolódó strukturális kockázatoknak a világos, pontos és érthető leírását, és
- nem kell feltétlenül tartalmazniuk az ugyanezen mögöttes eszközökbe történő befektetéssel kapcsolatos valamennyi kockázat jellegére és mértékére vonatkozó kimerítő jellegű tájékoztatást, sem pedig az ezen eszközöket alkotó pénzügyi eszközök kibocsátója által a biztosítóintézettel a pénzügyi eszközök piacairól, a 85/611/EGK és a 93/6/EGK tanácsi irányelv, és a 2000/12/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 93/22/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 21-i 2004/39/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 19. cikkének (3) bekezdése alapján közölt információkkal megegyező információkat.

3) A 2002/83 irányelv 36. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az ezen irányelv III. melléklete A. pontjának a) 12. alpontjában említett információkat nem feltétlenül kell a szerződéskötést megelőző elkülönített eljárás keretében közölni azon fogyasztóval, aki biztosítottként egy befektetési jegyekhez kötött, változó tőkefedezetű csoportos életbiztosítási szerződéshez csatlakozik, és e rendelkezéssel nem ellentétes a nemzeti jog olyan rendelkezése, amelynek értelmében elegendő, ha a fent említett információkat e szerződés tartalmazza, amennyiben a szerződést az ahhoz való csatlakozását megelőzően adják át e fogyasztónak, kellő időben ahhoz, hogy tájékozott döntést hozhasson az igényeinek leginkább megfelelő biztosítási termékről.

4) A 2002/83 irányelv 36. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az nem jelenti annak megállapítását, hogy az ezen irányelv III. melléklete A. pontjának a) 12. alpontjában említett információk közlésére vonatkozó kötelezettség nem megfelelő teljesítése egy befektetési jegyekhez kötött, változó tőkefedezetű csoportos életbiztosítási szerződés, vagy az ahhoz való csatlakozásra vonatkozó nyilatkozat semmisségét vagy érvénytelenségét vonja maga után, és így az e szerződéshez csatlakozott fogyasztó számára a befizetett biztosítási díj megtérítésére való jogot biztosít, amennyiben a nemzeti jog által az e tájékoztatási kötelezettségre való hivatkozás jogára vonatkozóan előírt eljárási szabályok a biztosítottnak e jogok gyakorlásától való visszatartásával nem kérdőjelezik meg e jog hatékonyságát.

5) A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló irányelv) 7. cikkét úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés értelmében vett megtévesztő mulasztásnak minősülhet a 2002/83 irányelv III. melléklete A. pontjának a) 12. alpontjával összefüggésben értelmezett 36. cikkének (1) bekezdésében említett információknak egy befektetési jegyekhez kötött, változó tőkefedezetű csoportos életbiztosítási szerződéshez csatlakozó fogyasztóval való közlésének elmulasztása.

2022. március 10-i ZK kontra BMA Braunschweigische Maschinenbauanstalt AG ítélet, C-498/20., ECLI:EU:C:2022:173

1) A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 2012. december 12-i 1215/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet 7. cikkének 2. pontját úgy kell értelmezni, hogy az azon társaság székhelye szerinti bíróság, amelynek tartozásai behajthatatlanná váltak, mivel e társaság „nagyanyavállalata” megsértette a hitelezőkkel szemben fennálló gondossági kötelezettségét, joghatósággal rendelkezik a vagyonfelügyelő által – a csődvagyon értékesítésével kapcsolatos törvényes feladatkörében és valamennyi hitelező javára, azonban nem valamennyi hitelező nevében – a jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménnyel vagy ilyen cselekményből fakadó igénnyel kapcsolatos ügyekben indított kollektív kártérítési kereset elbírálására.

2) Az első előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre adandó válasz nem változik, ha figyelembe vesszük azt a tényt, hogy az alapügyben az alapítvány a hitelezők kollektív érdekeinek védelmében jár el, és az e célból benyújtott kereset nem veszi figyelembe a hitelezők egyéni körülményeit.

3) Az 1215/2012 rendelet 8. cikkének 2. pontját úgy kell értelmezni, hogy ha az eredeti kereset alapján eljáró bíróság megváltoztatja az e kérelem elbírálására vonatkozó joghatóságának megállapításáról szóló határozatát, a törvény erejénél fogva elveszíti a beavatkozó fél által benyújtott kérelmek elbírálására vonatkozó joghatóságát is.

4) A szerződésen kívüli kötelmi viszonyokra alkalmazandó jogról szóló, 2007. július 11-i 864/2007/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet („Róma II”) 4. cikkét úgy kell értelmezni, hogy a csődeljárás alatt álló társaság „nagyanyavállalatának” gondossági kötelezettsége alapján fennálló kártérítési kötelezettségre alkalmazandó jog főszabály szerint azon ország joga, amelyben az előbbi társaság letelepedett, habár az e két társaság között joghatósági kikötést tartalmazó finanszírozási megállapodás fennállása, olyan körülmény, amely e cikk (3) bekezdése értelmében nyilvánvalóan szorosabb kapcsolatot alapozhat meg egy másik országgal.

BH

BH 2022.1.9 Kúria Bpkf. III. 858/2021. A polgári jogi igény biztosítása érdekében elrendelt zár alá vétel az indítványozó magánfél személyéhez és polgári jogi igényéhez kötődő, ehhez kapcsolódó. Amennyiben a magánfél nem jelentett be polgári jogi igényt és nem indítványozta a zár alá vételt, az egyébként – egy másik magánfél indítványára vagy egyéb okból – elrendelt kényszerintézkedés nem szolgál az ő polgári jogi igényének biztosítására [Be. 325. § (1) bek.]. II. A zár alá vétel feloldását elrendelő végzés egyes magánfelekre rendelkezést nem tartalmaz, így azt velük a Be. 454. § (1) bekezdése alapján közölni sem kell. Mindezekből nemcsak az következik, hogy a törvényszék helytelenül biztosított valamennyi magánfél számára jogorvoslati jogot, hanem az is, hogy a törvényszéknek az egyes magánfelek által bejelentett fellebbezéseket – mint nem jogosulttól származókat – a Be. 588. § (1) bekezdés II. fordulója alapján el kellett volna utasítania.

BH 2022.1.11: Kúria Pfv. I. 20.196/2021/6. Ha az aktualizált vagyonbiztosítási szerződésben a felek a biztosító előzetes szemléje alapján egymással egyetértve rögzítik a biztosított vagyontárgy adott évi értékének meghatározásához szükséges valamennyi adatot és a biztosítási összeget is, a szerződés tartalma, az aktualizálás módja az alulbiztosítást kizárja. Ha a biztosítási szolgáltatás iránti perben jogerős közbenső ítélet megállapította a biztosító szolgáltatási kötelezettségét, akkor az összegszerűsége folytatott eljárásban a biztosítási szerződés létrejötté, érvényessége és – aktualizált – tartalma már nem vitatható. A jogerős közbenső ítéletet követően az sem vizsgálható, hogy a felperes jogosultja-e a biztosítási összegnek [1959. évi IV. tv. (régi Ptk.) 553. § (1)–(2) bek., 1952. évi III. tv. (Pp.) 213. § (3) bek.].

BH 2022.2.43: Kúria Pfv. III. 20.479/2021/5. Ha a károkozó fellebbezésében a nem vagyoni kártérítés összegét kizárólag abból az okból vitatja, hogy a vele egyetemleges kötelezettnek minősülő másik károkozó egyezség keretében már teljesített, a másodfokú bíróság a fellebbezésen túlterjeszkedik, ha a marasztalás összegét a káreseménykori ár- és értékviszonyokra, illetve a károsulti közrehatásra tekintettel szállítja le [1952. évi III. tv. (rég. Pp.) 3. § (2) bek., 215. §, 235. § (1) bek., 239. §, 253. § (3) bek.].

BH 2022.2.44: Kúria Pfv. III.20.122/2021/7. A település vadászterületnek nem minősülő közigazgatási belterületén az ott megtelepedett vadászható állat által okozott kárért a vadászatra jogosult nem tartozik kártérítési felelősséggel [1996. évi LV. tv. (Vtv.) 8. § (2) bek., 75/A. §, 2013. évi V. tv. (Ptk.) 6:563. §].

BH 2022.2.50: Kúria Gfv. VI. 30.093/2021 I. A fizetésképtelenséggel fenyegető helyzetben az adós gazdálkodása és ennek eredményeként a vagyonának csökkenése nem eredményezi automatikusan a vezető tisztségviselő felelősségének a megállapítását; erre csak a vezető tisztségviselő felróható magatartásának következtében beálló vagyoncsökkenés esetén van lehetőség. Ilyen felróható magatartás, ha a vezető tisztségviselő észszerűtlen döntést hoz, vagy olyan vagyoncsökkenésre kerül sor, amely gazdaságilag indokolatlan. II. Az adós könyvviteli nyilvántartásában behajthatatlanság vagy értékvesztés miatt a követelések fel nem tüntetése nem jelenti az azokról való lemondást, a követelés emiatt polgári jogilag nem szűnik meg, a felszámoló nem veszíti el a követelés érvényesítésének a lehetőségét. Ha a vezető a követelésekkel kapcsolatban nem tett olyan észszerűtlen intézkedést (például indokolatlanul elengedte azokat, jogokról mondott le, a hitelezői érdekeket sértő beszámításról döntött stb.), amely negatívan hatott az érvényesítésük vagy megtérülésük lehetőségére, mértékére, tényleges értékükre, a vezetői felelősség megállapítására nem kerülhet sor [1991. évi XLIX. tv. (Cstv.) 33/A. § (1) bek., 31. § (1) bek. g) pont].

BH 2022.2.52: Kúria Mfv.IV.10.068/2021. A munkaviszony jogellenes megszüntetésének jogkövetkezményeként járó kártérítés összegének számításánál figyelembe kell venni, ha a munkáltató sikeresen bizonyítja azt, hogy a károsult munkavállaló a munkaviszonya jogellenes megszüntetését követően nem tett eleget az adott helyzetben elvárható kárenyhítési kötelezettségének [A munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény (Mt.) 82. § (1) bek., 172. § (1) bek. b) pont].

BH 2022.3.73: Kúria Pfv. I. 21.240/2021/4 I. Az „all risks” vagyonbiztosítás minden olyan kárra fedezetet nyújt, amelyet a szerződés nem jelöl meg kizárásként. Ha a biztosítási szerződés ilyen általános fedezetvállalást tartalmaz a káreseményekre, de azt leszűkíti az előre nem látható, véletlenszerű, váratlan károkra, úgy a biztosítottnak a biztosítási esemény bizonyítása körében nemcsak a kárt, hanem azokat a tényállításait is bizonyítania kell, amelyekre alapozva állítja, hogy előre nem látható kár érte. II. Az általános fedezetvállalást tartalmazó vagyonbiztosítási szerződés valamely kikötésének a szerződés egészével összhangban történő értelmezése körében jelentősége van a vitás rendelkezés szerződésen belüli elhelyezkedésének, a konkrét szerződés jellegének („all risks”), de a biztosítás mint jogintézmény rendeltetésének is. Nem értelmezhető a kikötés úgy, hogy az a felek szerződéses akaratát tükröző másik kikötés alkalmazásának mellőzését vagy az egyes rendelkezések ellentmondásosságát eredményezze [2013. évi V. tv. (Ptk.) 6:86. § (1) bek., 6:439. § (1) bek., 6:440. §, 6:464. § (1)–(2) bek., 1952. évi III. tv. (rég. Pp.) 164. § (1) bek.].

(A BH 2022.3.73. sz. alatt közzétett kúriai döntést folyóiratunk a 2022/1. számban, a Máshol nem publikált határozatok között 2022/I/1. szám alatt már közzétette.)

BH 2022.3.74: Kúria Pfv. I. 20.097/2021/6. Vagyonbiztosítással a vagyontárgyhoz fűződő vagyoni érdek részesül védelemben. Biztosított az a személy, akinek a vagyontárgyhoz fűződő vagyoni érdekét biztosították. Ha a vagyonbiztosítási szerződés több személyt jelöl meg biztosítottként, akkor annak van jelentősége, hogy a biztosítási esemény bekövetkezésekor ki szenvedett el kárként minősülő vagyoni érdeksérelmet az adott vagyontárgy vonatkozásában. Nemcsak a vagyontárgy tulajdonosa lehet biztosított, hanem az is, akinek a vagyontárgyra – valamely vagyoni jogviszony alapján – olyan joga áll fenn, amely miatt

annak elpusztulása vagy értékcsökkenése esetén kárként minősülő vagyoni érdeksérelmet szenvedne el. Önmagában az ottlakás tényén alapuló, a lakóépület épségben maradásához fűződő érdek azonban nem minősül biztosítási érdeknek [1959. évi IV. tv. (régi Ptk.) 112. §, 548. §].

BH 2022.3.78: Kúria Gfv.VI.30.010/2021/5. I. Az 1991. évi XLIX. törvény (Cstv.) 33/A. § (1) bekezdése szerinti megállapítási per soha nem eredményezheti a felszámolás alatt álló adós vagyónának növekedését. A megállapítási perben meghatározott összeg erejéig a felszámolási eljárás befejezése utáni marasztalási perben léphetnek fel a hitelezők ki nem egyenlített követelésük erejéig a vezető tisztségviselővel szemben. A 2006. évi V. törvény (Ctv.) 99. § (5) bekezdése szerinti per a felszámolási vagyon növekedését eredményezheti, és az így befolyt összeget a Cstv. kielégítési sorrendje szerint kell a hitelezők között szétosztani. II. A végelszámolóval szemben a Ctv. 99. § (5) bekezdése szerinti igény a végelszámolást követő felszámolás kezdő időpontjától számított ötéves elévülési időben érvényesíthető [1991. évi XLIX. tv. (Cstv.) 33/A. § (1) bek., 2006. évi V. tv. (Ctv.) 99. § (5) bek.].

ÍH

ÍH 2022.15 SÉRELEMDÍJ

I. A fogvatartottak napi legálább 1 óra szabad levegőn való tartózkodására vonatkozó előírás betartásának elmulasztása nem függ össze a fogvatartottakat megillető, jogszabályban előírt élettér biztosításával, ahhoz nem kapcsolódik, ezért az emiatt érvényesített kártérítés és sérelemdíj iránti igény érvényesítése nem a büntetés-végrehajtási bíró hatáskörébe tartozik [2013. évi CCXL. tv. (Bv. tv.) 75/B. §, 122. §].

II. A fogvatartottnak okozott kár megtérítése és a fogvatartás során állítottan elszenvedett személyiségi jogsértés miatt sérelemdíj és egyéb jogkövetkezmények iránti polgári pert szükségképpen meg kell előznie a fogvatartott kérelmére indult, és a büntetés-végrehajtási szerv által lefolytatott határozattal elbírált eljárásnak, igényét a fogvatartott felperes közvetlenül bíróság előtt nem érvényesítheti [2013. évi CCXL. tv. (Bv. tv.) 143. §, 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) 176. §].

ÍH 2022.16 SÉRELEMDÍJ

A sérelemdíj a nem vagyoni sérelem egyszeri reparációját jelenti, ezzel szemben a járadék a vagyoni hátrányhoz kapcsolódik, az a jövőben felmerülő károk megtérítését szolgálja. A személyiséget ért sérelem kiegyenlítésére nem a járadék hivatott, ezért a járadék megítélésére figyelemmel a sérelemdíj összege nem mérsékelhető [2013. évi V. törvény (Ptk.) 2:52. § (1)-(3) bekezdés].

ÍH 2022.21 UTAZÁSI SZERZŐDÉS - PANDÉMIA - LEHETETLENÜLÉS

Az utazási szerződés pandémia miatti lehetetlenülése kapcsán értékelendő körülmények. [472/2017. (XII.28.) Korm.sz. rendelet 21. §; 2020. évi LVIII. törvény 87. §; 2013. évi V. törvény 6:179. §]

ÍH 2022.27 VEZETŐ TISZTSÉGVISELŐ FELELŐSSÉGE, VAGYONI BIZTOSÍTÉK

I. A Cstv. 33/A. §-ának (5) bekezdésére alapított kérelem esetén a felperesnek a speciális bizonyítási szabály alkalmazását megalapozó tényeken kívül egyéb, a hitelezői érdekekkel ellentétes (konkrét) ügyvezetői magatartást nem kell sem megjelölnie, sem bizonyítania. Ebben az esetben a mentesülése érdekében a vezető tisztségviselőnek kell megjelölnie és bizonyítania azokat a konkrét intézkedéseket, amelyekkel azt kívánja bizonyítani, hogy a vezetési feladatai ellátása során a hitelezők érdekeit is figyelembe vette. [Cstv. 33/A. § (1) és (5) bekezdés]

II. A vagyoni biztosíték nyújtása nem csupán egyetlen hitelező, hanem az adós elleni felszámolási eljárásban kielégítetlenül maradt valamennyi hitelező követelésének a kielégítése céljából kérhető. [Cstv. 33/A. § (9) és (11) bekezdés]

ÍH 2022.31 MUNKÁLTATÓ KÁRTÉRÍTÉSI FELELŐSSÉGE, KÁRMEGOSZTÁS

A felek közötti jogviszonyt szervezett munkavégzésnek minősítő közigazgatási határozat önmagában nem igazolja a munkaviszony fennállását, és nem is fordítja meg a bizonyítási kötelezettséget és terhet. Az egyedi utasítások és tájékoztatások nem azonosak a munkavédelmi oktatással. Nem alkalmazható kármegosztás, ha a munkavállaló a megfelelő ismeretek hiányában nem tudta felmérni a jelmez balesetveszélyességét, azért az adott helyzetben általában elvárható gondossági kötelezettségét nem sértette meg [2012. évi I. törvény 166. § (2) bekezdés, 167. § (2) bekezdés, 1952. évi III. törvény 193. §, 195. §, 4. § (1) bekezdés, 1993. évi XCIII. tv. 55. §].

BDT

BDT2022. 4434.

A munkagépet üzemeltető vállalkozó és a vele szerződő felek közös üzembentartói minőségét önmagában nem alapozza meg a közöttük fennálló vállalkozói szerződés, a megrendelés teljesítéséhez fűződő gazdasági érdek.

Alkalmazott jogszabályhely: 2013. évi V. tv. 6:536. §

BDT2022. 4441.

Ha az alperesek egy részével szemben a kereseti követelés haszonélvezeti jog megszűnése miatt bekövetkezett jogalap nélküli gazdagodásból, más alperessel szemben szerződésen kívüli – jogalkotással és jogalkotás elmulasztásával – károkozásból ered, a követelések nem minősülnek azonos jogviszonyból eredő követelésnek.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2016. évi CXXX. tv. 36. §, 37. §, 53. §, 54. §; 2013. évi CCXII. tv. 108. §

BDT2022. 4442.

I. Vadkár esetén szakkérdésnek minősül a szakértői végkövetkeztetés kialakításának módszere, a felmérés, számítás metodikája is. Ha ezekben a kérdésekben a két magánszakértői vélemény között ellentét áll fenn, mindaddig, amíg a magánszakértői vélemény kiegészítésére az ellentét indokai tekintetében nem került sor, a magánszakértői vélemény aggályosnak minősül.

II. A magánszakértő ellenféllel szemben fennálló kötelezettségei teljesítésének értékelése során – a formális szempontok mellőzésével – elsősorban arra kell figyelemmel lenni, hogy a szakértő eljárása alkalmas volt-e az ellenfél garanciális jellegű jogosultságainak biztosítására.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 2016. évi CXXX. tv. 203. § (2) bek., 316. § (1), (2) bek.; 1996. évi LV. tv. 75. §, 78. § (1) bek., 79. § (1) bek.

BDT2022. 4463.

Az elítélt által érvényesített és a javára megállapítható, de a károsult magánfél által igényelt kártalanítás öt éven túl sem évül el mindaddig, amíg az elítélt által elkövetett bűncselekmény büntethetősége el nem évül.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1959. évi IV. tv. 360. § (4) bek.; 2013. évi CCXL. tv. 75/B. § (1)-(4) bek., 75/N. § (1), (2) bek.; 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (1), (2) bek.

BDT2022. 4464.

A magánfél károsult által érvényesített, az elítélt károkozónak járó kártalanításból levonandó kártérítésre irányuló követelés öt év alatt elévül, ha a bűncselekmény büntethetősége ennél rövidebb idő alatt évül el.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1959. évi IV. tv. 360. § (4) bek.; 2013. évi CCXL. tv. 75/B. § (1)-(4) bek., 75/N. § (1), (2) bek.; 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet 121. § (1), (2) bek.

BDT2022. 4468.

A tulajdonos mindaddig követelheti a birtokából kikerült dolog visszaadását az azt jogalap nélkül birtokló személytől, amíg ennek jogi és fizikai lehetősége fennáll. A dologi jogi igény akkor fordul át kötelmi típusú kártérítési igénnyé, ha a dolog természetbeni visszaadása jogi okból (pl. harmadik személy jóhiszemű vevőkénti tulajdonszerzése) vagy fizikai megsemmisülés miatt lehetetlenné vált. Ez az időpont irányadó a kárigény elévülése során.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1959. évi IV. tv. 115. § (3) bek., 325. § (1) bek., 339. § (1), (2) bek.; 1991. évi XLIX. tv. 54. § (1) bek.

BDT2022. 4477.

A jogerős közbenső ítélet nem valamennyi kártétel esetében dönti el, hogy az okozati összefüggésben áll-e a megállapított jogellenes és felróható magatartással. A közbenső ítélet rendelkező része az indokolásával egybevetve határozza meg az elbírált jog terjedelmét.

Alkalmazott jogszabályhelyek: 1952. évi III. tv. 213. §; 1992. évi XXII. tv. 177. §, 183. §

KÖZLEMÉNYEK, HÍREK, ESEMÉNYEK

Egy új nemzetközi magánjogi folyóirat indulásáról: Nemzetközi Magánjogi Évkönyv (Hungarian Yearbook of Private International Law)

A régi és az új nemzetközi magánjogi kódex, valamint az európai uniós rendeletek alkalmazása egyre több kérdést vet fel a joggyakorlatban, és egyre élénkebb a jogirodalmi tevékenység is ezen a jogterületen. Az új nemzetközi magánjogi kódex kommentárjának és az Európai Unió Bíróságának több mint kéttucat nemzetközi magánjogi tárgyú ítélete bemutató kötet sikere bátorította Dr. Nemessányi Zoltánt, Prof. Dr. Osztoivits Andrászt és Vékás Lajos akadémikust, hogy egy évente megjelenő periodikát indítsanak: „Az új éves periodika célja a nemzetközi magánjogi gondolkodás fejlesztése, a témakör jogtudományának és joggyakorlatának megjelenítése, a kutatási eredmények terjesztése. Az évkönyv első száma magyar szerzők magyar nyelvű írásait tartalmazza.”

Az ORAC Kiadó gondozásában megjelenő periodikáról részletesebben itt olvashat:

https://hvgorac.hu/Nemzetkozi_maganjogi_evkonyv

*

A Pan European Organisation of Personal Injury Lawyers 2022. május 12-én és 13-án rendezte meg az orvosi műhibákkal és termékfelelősséggel kapcsolatos konferenciáját Malagában, míg 2022. szeptember 16-án és 17-én tartja az éves konferenciáját Bukarestben. Bővebb információ és jelentkezés a www.peopil.com weblapon.

*

Az Institute for European Traffic Law 2022. október 13-án és 14-én rendezi meg a XXIII. Európai Közlekedési Jogi Napok elnevezésű konferencián Berlinben. Bővebb információ és jelentkezés a www.ietl.net honlapon.

*

A Magyar Jogászegylet Bank-, Értékpapír- és Biztosítási Jogi Szakága és az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület 2022. május 12-én 14h-kor a MABISZ székházában ülést tartott „Munkabaleset, biztosítás, kártérítés – az újabb fejlemények” címmel. A vitaülésen előadást tartott és elnökölt Lőrincz György ügyvéd, a Magyar Munkajogi Társaság elnöke. Előadást tartottak továbbá Sipka Péter ügyvéd, egyetemi adjunktus (DE-ÁJK) és Rakiczki Renáta senior kamarai jogtanácsos, Allianz Hungária Zrt. Az utóbbi két előadás slide-jai megtalálhatók az AIDA Magyar Nemzeti Szekció honlapján: aidahungary.org

Szakirodalmi ajánló

Döme Attila: Bizonyítási teher az egészségügyi perekben. Magyar Jog, 2022/1. sz. 17-22. o.

Benke József: A természettől adott károsodással születés és a szülők vagyoni kompenzációja a formálódó hazai felsőbb bírósági gyakorlatban. Magyar Jog, 2022/1. sz. 1-15. o.

Kóródi Balázs: A börtönzsúfoltsági kártalanítás új szabályai a korábbi jogalkalmazási dilemmák tükrében. Magyar Jog, 2022/2. sz. 100-109. o.

Aleku Mónika: Az ügyész polgári jogi igényérvényesítése a büntetőeljárásban. Jogtudományi Közlöny, 2022/1. sz. 33-41. o.

Frank Máté: A termékfelelősség alkalmazásának dilemmái az Európai Unió jogában. Európai Jog, 2022/1. sz. 21-27. o.

Tóth András: Az uniós jogba ütköző jogalkotással okozott kárért való felelősség joggyakorlatának alakulása a szerencsejáték-piac átszervezése miatt indult kártérítési perek tükrében. Európai Jog, 2022/1. sz. 28-37. o.

Boda Zoltán: A büntetőeljárás és a büntetésvégrehajtás törvény szerinti kártalanítás összehasonlító elemzése. JURA, 2021/3. sz. 102-125. o.

Juhász György: Adalékok az orvosi műhiba fogalmának fejlődéséhez. Miskolci Jogi Szemle, 2021/4. sz. 172-184. o.

Trenyisán Máté: A kármegosztás esetei a munkáltatói kárfelelősség körében. Munkajog, 2022/1. sz. 27-33. o.

Istenes Attila: Az Emberi Jogok Európai Bírósága és az internet jogalkalmazói szemmel – az EJEB online térben elkövetett személyiségi jogsértéseket érintő gyakorlatáról. Polgári Jog, 2022/1-2. – Tanulmány (Wolters Kluwer Jogtár)

Makai Krisztián: Belterületi vadak a „célkeresztben” – a vadászható állat által okozott kárért való felelősség legújabb bírói gyakorlata. Polgári Jog, 2022/1-2. – Jogesetelemzés (Wolters Kluwer Jogtár)

Bergendi-Rácz Diána: A kellékszavatossági jog a Ptk.-ban és a Bécsi Vételi Egyezményben. Polgári Jog, 2022/1-2. – Tanulmány (Wolters Kluwer Jogtár)

Makó Péter: A szerkezetátalakítási szakértő szerepe, jogállása, feladatai, felelőssége. Fizetéseképtelenségi Jog, 2021/2-3. – Tanulmány (Wolters Kluwer Jogtár)

Pap Kristóf: A hitelezővédelem hitelezők közötti síkja a szerkezetátalakítási eljárásban. Fizetéseképtelenségi Jog, 2021/2-3. – Tanulmány (Wolters Kluwer Jogtár)

Nochta Tibor: A veszély, kockázat és kárfelelősség sportjogi összefüggéseiről – különös tekintettel a Covid-19 hatásaira. Sportjog, 2021/1. sz. 9-18. o.

Samkó Zoltán Ferenc: Ép testben ép lélek? 1. rész. Garanciális többletfeltételek a hivatásos sportolók számára a biztonságos sporttevékenység űzéséhez. Sportjog, 2021/2-3. sz. 16-30. o.

Samkó Zoltán Ferenc: Ép testben ép lélek? 2. rész A sportbiztosítás mint a sport garanciális feltétele: a sport élet- és balesetbiztosítás, valamint a sport egészségbiztosítás. Sportjog, 2021/4., 27-34. o.

*

Biztosítás és Kockázat c. folyóirat 2022/1-2. száma

<https://mabisz.hu/wp-content/uploads/2022/05/biztositas-es-kockazat-9-evf-1-2-szam.pdf>

TARTALOM

- Interjú Petra Hielkama-nal az EIOPA új elnökével
- Elkerülhető halálozás vizsgálata magyar és ír adatokon – Csizsár Dorottya
- Kihívások és lehetőségek a fenntarthatóság kapcsán – Lencsés Katalin
- Forgasd ki: Játékosított tanulás a biztosítási szektorban – Ábrahám Zsolt, Fejes Petra
- Életútinterjú Dr. Bordás Györggyel – Gárdos Judit, Vajda Róza
- Beszámoló a MABISZ 2021. november 4-i konferenciájáról – Lencsés Katalin
- Múltunk emlékei rovat – Horváth Gyula, Tamás Gábor

IMPRESSZUM

A Kártérítési és Biztosítási Jog az AIDA Biztosítási Jogi Egyesület negyedévenként megjelenő elektronikus folyóirata.

ISSN 2676-9662

NMHH nyilvántartásba vételi okirat száma: CE/19799-4/2020

Szerkesztőség:

Dr. Bárdos Péter ügyvédi iroda
H-1024 Budapest, Margit körút 43-45. IV/9.
Tel.: (00-36)-1-212-8731
Fax: (00-36)-1-212-8733
szerkesztoseg@kbj.hu
<https://kbj.hu/>

Szerkesztőbizottság:

Dr. Bárdos Péter ügyvéd, az ELTE ÁJK tiszteletbeli tanára - főszerkesztő

Dr. Kiss Ferenc Kálmán ügyvéd - főszerkesztő-helyettes
Dr. Boronkay Miklós ügyvéd, választottbíró
Dr. Csöndes Mónika PhD egyetemi adjunktus (BCE GTK) - szerkesztő
Dr. Molnár István ügyvéd - szerkesztő
Dr. Pataky Tibor PhD ügyvéd, biztosítási szakjogász
Dr. Takáts Péter CSc. c. egyetemi tanár
Dr. Tókey Balázs PhD egyetemi docens (ELTE ÁJK)

Tudományos tanácsadó: Prof. Dr. Fuglinszky Ádám LL.M. (Heidelberg) PhD (Hamburg),
egyetemi tanár, választottbíró

Olvasószerkesztő: Kiss László Tibor
Webszerkesztő: Csurgóné Somodi Ildikó

Felelős kiadó: Dr. Csurgó Ottó

Kiadó és a weboldal tulajdonosa:
AIDA Magyar Nemzeti Szekció Biztosítási Jogi Egyesület (AIDA Biztosítási Jogi Egyesület)
Székhelye: 1024 Budapest, Rómer Flóris u. 8.
Weboldal: <https://www.aidahungary.org>
E-mail cím: aidahungary@aidahungary.org